

**Wizualizacja ścian wystawy stałej
w Muzeum Domu Rodziny Pileckich**

"O Witoldzie i Marii Pileckiej"

Projekt aranżacji

Ścianę S1.A w sali S1 odbiorca widzi jako pierwszą po wejściu na wystawę. Dlatego w tym przypadku użyliśmy znacznie większej typografii rozdziałowej, tak by widz już z daleka był wciągany w opowieść.

S1_A

...ten, kto by czytając, ramionami wzruszał,
proszony jest, by mnie poznał bliżej
osobiście – wtedy się może zorientuje,
że u mnie całe życie wszystko jest na opak.

Witold Pilecki, Raport z Auschwitz

Whoever shrugs upon having read this,
is cordially requested to come to know
me a bit better – they will realise that my
whole life was quite contrariwise.

Witold Pilecki, The Report from Auschwitz

Sukurcze to nie był zwykły dworek, ten majątek istniał od XIV wieku, zasadzona w nim aleja lipowa, która osłaniała go od wschodnich wiatrów, miała około 600 lat. Te lipy były tak grube, że do objęcia gniazda jednej z nich potrzeba było kilkorga dzieci.

Sukurcze was not an ordinary mansion: it had existed since the 14th century and the linden alley, which secured it from the east winds, was 600 years old. The lindens were so thick that you needed a couple of children to embrace a trunk.

Witold - żołnierz [...] ofiarny konspirator - dobrowolny więzień Oświęcimia, uczestnik walk powstańczych w Warszawie, stracony w stowpni robotniczej, z wyroku Radio PBC [...]. Symboliczny grób, wysany staraniem żony Marysi, istnieje w Ostrowie Mazowieckiej, rodzinnej miejscowości żony.

Ten krótki opis postaci Witolda Pileckiego, zapiany przez jego siostrę, w kilku słowach ukazuje historię Żyła, okoliczności śmierci i zapamiętanie. Odnosiła nam rękę opowiada o miłości Witolda i jego żony oraz rozpaczy Marii po śmierci męża. Kim był Witold Pilecki, co nim powodowało, jak był świadkiem jego wartości i wyobrażeń? Z jakiego środowiska wywił, kim był i jakie go obciążały? O, których ludzi, podziwiał, z którymi współpracował, oraz o, którzy okazali się jego przeciwnikami? Tworząc ekspozycję, szukaliśmy odpowiedzi na te pytania. Drugą bohaterką wystawy jest, pochodząca z Ostrowi Mazowieckiej, Maria Pilecka - żona Witolda. To w jej domu rodzinnym teraz się Państwo znajdzie.

Witold - a soldier [...] self-sacrificing conspirator - a voluntary Auschwitz prisoner, a participant of the uprising fights in Warsaw, executed in the rank of a captain after the sentence of the Polish People's Republic's court [...]. His symbolic grave, made thanks to his wife Marysia's endeavour, lies in Ostrow Mazowiecka, a family town of Marysia.

This short description of Witold Pilecki written by his sister encompasses the story of his life, death and oblivion. It gives us a glimpse of a love story between Witold and Maria, and of the grief of the wife after her husband's death. Who was Witold Pilecki, what were his values, motivations and imaginations? What background did he come from, who were the people around him - whom he loved, admired, worked with - as well as those who turned out to be his opponents? While working on this exhibition, we tried to answer these questions. The second heroine of the exhibition is Maria Pilecka, born in Ostrow Mazowiecka, Witold's wife. You are now standing in her family home.

Witek Wit Druh Witold Serafiński Bryjak Jezierski Uznański Smoliński

Witold

makieta drewniana dworu w Sukurczach

elementy wysunięte

S1_C

Harcerstwo wileńskie staje się wojskiem.

Witold Piłucki, Zyciorys

The Vilnius scouting turns into an army.

Witold Piłucki, Zyciorys (A Biography)

3 marca 1913 roku dwunastoletni Witold wstąpił do 4. Drużyny skautingu wileńskiego. Rozwijający się od dwóch lat na terenach posiadłości skauting miał charakter niepołączony, w Wileńsku organizowany był konspiracyjnie.

[...] liczne wyprawy podmiejskie i dłuższe wycieczki, połączone z kursami zastępowych i obozowaniem [...] lekcje fechtunku, prowadzone przez Stanisława Jarockiego oraz wykłady taktyki, kartografii itp. przez oficerów sztabowych Polaków z armii rosyjskiej [...].

Po wybuchu I wojny światowej Ludwika z dwojgiem przemieściła się do Hesiaryewa, aby front nie oddzielił rodziny od przującego w Karali. Witold pojedził do wsi do Orli, gdzie kontynuował naukę i taktykę zastęp harcerski, który szybko rozrósł się w drużynę, hufiec i obóz.

[...] ze starszyzną harcerską zaczyna pracę konspiracyjną, skierowaną przeciwko Niemcom.

On 3 March 1913 Witold, 12 years of age, joined the 4th Troop of Vilnius Scouting. Scouting, which had been developing on the Polish lands for two years, was insurrectionary in nature, and conspiratorial in Vilnius.

[...] numerous excursions out of the city and longer excursions, together with courses and camping [...] fencing lessons with Stanisław Jarocki, and tactics or cartography lectures with staff officers. Poles from the Russian army.

After the outbreak of the First World War Ludwika moved to Hesiaryewa together with her children, so the front line would not separate the family from Julian, working in Karalia. Witold went to his uncle in Orli - there he continued his studies and established a scout troop, which soon expanded into a unit, a district and a region.

[...] he starts the conspiracy work against the Germans, together with the older scouts.

Witold wstąpił do 4. Drużyny skautingu wileńskiego.

3 March 1913, at the age of 12, Witold joined the 4th Troop of Vilnius Scouting. Scouting, which had been developing on the Polish lands for two years, was insurrectionary in nature, and conspiratorial in Vilnius.

After the outbreak of the First World War Ludwika moved to Hesiaryewa together with her children, so the front line would not separate the family from Julian, working in Karalia. Witold went to his uncle in Orli - there he continued his studies and established a scout troop, which soon expanded into a unit, a district and a region.

[...] he starts the conspiracy work against the Germans, together with the older scouts.

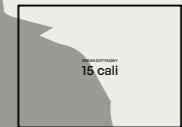
W wojskach naszej Rzeczypospolitej harcerzami (lub harcowkami) zwano odważnych i zręcznych wojowników, którzy nie poprzestawali na walce w zwartym szyku bojowym, lecz wyjeżdżali w pojedynkę lub po kilku na nieprzypuszczone, wyzywając co dalszych przeciwników do utarczki.

In the army of our Polish Commonwealth harcerz or harcownik was a name for a brave and skilled fighter - they would not limit themselves to unit fights but would leave individually or in small groups to challenge the more courageous opponents for combat.

Rozwój nowoczesnej sztuki wojennej sprawił, że dziś każdy żołnierz powinien być harcerzem. Bitwy toczą się rzadko w zwartym szyku: najczęściej żołnierze walczą z dala od swych towarzyszy, zdani na własną odwagę, obrotowość, samodzielność, zdolność obserwacji i znajomość terenu.

The development of modern military art requires every soldier to be a scout. Battles are now rarely fought in unit formations; more often a soldier fights far from their companions, relying on their own courage, agility, self-sufficiency, ability to observe and the knowledge of the area.

Historia Wileńskich Harcerzy

elementy dotykane przeznaczone dla osób niewidomych i niedowidzących

Harcierz I WOJNA ŚWIATOWA WORLD WAR I The Scout

gablota zlicowana ze ściną

S1_D

...oddział konny Dąbrowskiego [...] decyduje się na przedarcie z bronią w rękę. Pomysł ten porywa Witolda – staje się ułanem.

Witold Pilecki, Żołnierz

...Dąbrowski's cavalry unit [...] decides to break through, fully armed. This idea electrifies Witold – he becomes an uhlán.

Witold Pilecki, Żołnierz (A Biography)

W czasie wojny o granice Rzeczypospolitej sytuacja młodych ludzi była trudna. Wiele z nich brało udział w walkach, po czym wracało do nauki, aby po chwili znowu chwycić za broń. Podobnie Witold – najpierw wziął udział w obronie Wilna, został ułanem pod komendą rotmistrza Jerzego Dąbrowskiego „Łupaszki”, po czym powrócił do nauki. W obliczu zagrożenia bolszewickiego wyruszył jako pluton z 1. Kompanii Harcerzy Wileńskich i przetrwał z nią szlak bojowy do Warszawy. Tam spotkał swojego dawnego dywizora i znowu dotarł do szkoły, by w ich szeregach wziąć udział w bitwie warszawskiej.

The youth were particularly disadvantaged during the war of Polish borders. Many of them took part in fights only to return to their studies and just the fights once again. Witold's situation was no different – he first took part in the defence of Vilnius, then became an uhlán in a cavalry unit under captain Jerzy Dąbrowski „Łupaszka”, after which he took up the studies again. Facing the Bolshevik threat, he left as an infantryman with the 1st Vilnius Scoutling Company and went to Warsaw. There he met Dąbrowski, his former commander, and he joined the uhláns to take part in the Battle of Warsaw in 1920.

Oddział, działając przeważnie na tyłach doskonałych partyzantów. [...] Z chwilą ustalenia się frontu zaczęto zwalniać uczniów ochotników, którzy mieli nieukończone jeszcze nauki.

The unit, which usually fought at the rear of excellent partisans. [...] The moment the front settled, the volunteers-pupils were relieved from the service so they could finish their schools.

Wzrost: 170 cm
Ciężar ciała: 60 kg

Wzrost: 170 cm
Ciężar ciała: 60 kg

Pilecki wykazał się na froncie bardzo dobrą postawą bojową, jako żołnierz śmiały, empatyczny i orientujący się w sytuacji.

At the front Pilecki proved to have a very good combat attitude as a confident, empathetic and knowledgeable soldier.

Przemija młodość, chmurna i durna*, a potem pozostaje po niej spokój, cisza i wspomnienie.

The youth goes away, gloomy and foolish, and what is left afterwards is peace, quiet and a memory.

15 cali

Podziwialiśmy to nieorganizowane, gwałtowne wycofywanie się [Bolszewików] z Wilna, to się umundurowane wojsko, mknące przed siebie w bezładnym pośpiechu.

We watched the disorganised, turbulent retreat of [Bolshevik] from Vilnius, the ill-equipped army, fleeing in a disorderly rush, with awe.

W 1923 roku Witold Pilecki brał udział w objeździe przez Polskę pasza neutralnego Litwy Środkowej – ostatnim akcie kształtowania granic II Rzeczypospolitej.

In 1923 Witold Pilecki took part in the final stage of forming the Second Commonwealth, after Poland had taken over the neutral area of Central Lithuania.

gabłota zlicowana ze ściną

WOJNA Z BOLSZEVIKAMI
WAR WITH THE BOLSHEVIKS

Ułan

The Uhlán

S1_E

W 1926 przyjechał Witek [...] i zaczął gospodarzyć.

Witold Płocki, Życiorys

Witek arrived in 1926 [...] and became a landlord.

Witold Płocki, A Biography

Witold Płocki, autor zdjęć. W 1926 roku przyjechał do Sukurczuch i zaczął gospodarzyć. W 1928 roku wyjechał do Warszawy, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1930 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 1939 roku wyjechał do Łodzi, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1945 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 1950 roku wyjechał do Warszawy, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1955 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 1960 roku wyjechał do Łodzi, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1965 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 1970 roku wyjechał do Warszawy, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1975 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 1980 roku wyjechał do Łodzi, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1985 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 1990 roku wyjechał do Warszawy, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1995 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 2000 roku wyjechał do Łodzi, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 2005 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 2010 roku wyjechał do Warszawy, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 2015 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 2020 roku wyjechał do Łodzi, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 2025 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą.

Witold pisał: „Moją myślą przewodnią jest praca na roli”. I wreszcie 1926 roku w końcu zamieszkał w Sukurczuchach i z wielkim oddaniem zajął się gospodarstwem. Ponad sto hektarów ziemi z domem, sadem i zabudowaniami gospodarczymi zastał w ruinie. W ciągu kolejnych 13 lat włożył bardzo dużo wysiłku w doprowadzenie majątku do rozkośta.

[...] jest też harcerzem w czasie pokoju każdy obywatel, przodujący swym ziemiakom wskazaniem nowych dróg, przykładem wielkiego rozumu, samodzielności i odwagi.

Chętnie włączasz się w życie społeczne. W latach 1922-1924 podjął studia korespondencyjne na Wydziale Rolniczym Uniwersytetu Poznańskiego. Zdobytą wiedzę chętnie dzielił się z innymi. Zainicjował m.in. powstanie spółdzielni rolniczej.

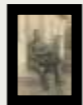
[...] on starał się wnieść w życie metody nowoczesnego gospodarowania z Wielkopolski i centralnej Polski. [...] lubił dzielić się swoją wiedzą. Namawiał więc sąsiadów do stosowania różnych technik, które zwiększały wydajność uprawy. Dzięki temu szybko zaskarbił sobie sympatię i zaufanie okolicznych mieszkańców.

Witold wrote that "My main idea is farm work." On 1 October 1926 he finally inhabited Sukurczuch and took up the land management with great passion. More than 100 hectares of land with a mansion, an orchard and other buildings were dilapidated. In the next 13 years Witold put a lot of effort into making the estate bloom.

[...] In the time of peace a scout is also any citizen who excels by showing new paths to their companions, an example of a great mind, self-sufficiency and courage.

He keenly participated in social life. In 1922-1924 he studied at the Agriculture Faculty of the Poznań University via correspondence and gladly shared the gained knowledge with others. He initiated the establishment of a farmer's cooperative.

[...] he tried to introduce the modern land management methods from the Upper and Central Poland [...] he enjoyed sharing his knowledge. He then convinced his neighbours to implement various techniques which would raise the crop efficiency. That is how he gained the trust and friendships of the neighbouring inhabitants.

Witold Płocki, autor zdjęć. W 1926 roku przyjechał do Sukurczuch i zaczął gospodarzyć. W 1928 roku wyjechał do Warszawy, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1930 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 1939 roku wyjechał do Łodzi, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1945 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 1950 roku wyjechał do Warszawy, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1955 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 1960 roku wyjechał do Łodzi, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1965 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 1970 roku wyjechał do Warszawy, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1975 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 1980 roku wyjechał do Łodzi, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1985 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 1990 roku wyjechał do Warszawy, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1995 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 2000 roku wyjechał do Łodzi, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 2005 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 2010 roku wyjechał do Warszawy, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 2015 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 2020 roku wyjechał do Łodzi, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 2025 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą.

Witold Płocki, autor zdjęć. W 1926 roku przyjechał do Sukurczuch i zaczął gospodarzyć. W 1928 roku wyjechał do Warszawy, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1930 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 1939 roku wyjechał do Łodzi, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1945 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 1950 roku wyjechał do Warszawy, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1955 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 1960 roku wyjechał do Łodzi, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1965 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 1970 roku wyjechał do Warszawy, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1975 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 1980 roku wyjechał do Łodzi, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1985 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 1990 roku wyjechał do Warszawy, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1995 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 2000 roku wyjechał do Łodzi, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 2005 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 2010 roku wyjechał do Warszawy, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 2015 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 2020 roku wyjechał do Łodzi, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 2025 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą.

Cale moje życie obecnie jest od rana do wieczora zapełnione myślami o tym, by jak najwięcej zarobić [...] albo o tym, by jak najwięcej nawozić na pole wywieźć.

My whole life from morning to evening is occupied with thoughts on how to plough as many crops [...] or how to spread as much manure in the field as possible.

Witold Płocki, autor zdjęć. W 1926 roku przyjechał do Sukurczuch i zaczął gospodarzyć. W 1928 roku wyjechał do Warszawy, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1930 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 1939 roku wyjechał do Łodzi, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1945 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 1950 roku wyjechał do Warszawy, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1955 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 1960 roku wyjechał do Łodzi, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1965 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 1970 roku wyjechał do Warszawy, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1975 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 1980 roku wyjechał do Łodzi, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1985 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 1990 roku wyjechał do Warszawy, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1995 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 2000 roku wyjechał do Łodzi, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 2005 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 2010 roku wyjechał do Warszawy, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 2015 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 2020 roku wyjechał do Łodzi, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 2025 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą.

Witold Płocki, autor zdjęć. W 1926 roku przyjechał do Sukurczuch i zaczął gospodarzyć. W 1928 roku wyjechał do Warszawy, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1930 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 1939 roku wyjechał do Łodzi, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1945 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 1950 roku wyjechał do Warszawy, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1955 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 1960 roku wyjechał do Łodzi, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1965 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 1970 roku wyjechał do Warszawy, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1975 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 1980 roku wyjechał do Łodzi, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1985 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 1990 roku wyjechał do Warszawy, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1995 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 2000 roku wyjechał do Łodzi, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 2005 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 2010 roku wyjechał do Warszawy, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 2015 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 2020 roku wyjechał do Łodzi, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 2025 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą.

Mieliśmy pięknego psa, bernardyna, wabił się Neron. Mógł śmiało powiedzieć, że on uczył mnie chodzić. Za małymi rączkami łapałem się jego sierści, a on mnie prowadził.

We used to have a beautiful dog, a St. Bernard, called Neron. I can say with no hesitation that he was the one who taught me to walk. I would grab his fur with my small hands and he would lead me.

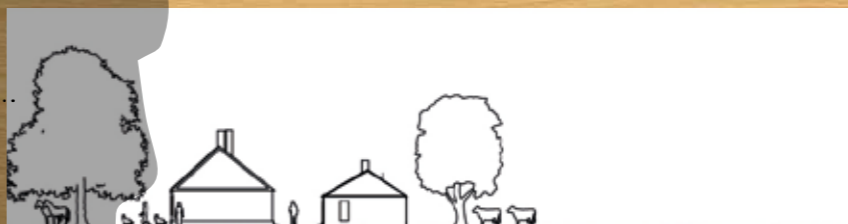
Witold Płocki, autor zdjęć. W 1926 roku przyjechał do Sukurczuch i zaczął gospodarzyć. W 1928 roku wyjechał do Warszawy, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1930 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 1939 roku wyjechał do Łodzi, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1945 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 1950 roku wyjechał do Warszawy, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1955 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 1960 roku wyjechał do Łodzi, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1965 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 1970 roku wyjechał do Warszawy, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1975 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 1980 roku wyjechał do Łodzi, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1985 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 1990 roku wyjechał do Warszawy, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1995 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 2000 roku wyjechał do Łodzi, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 2005 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 2010 roku wyjechał do Warszawy, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 2015 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 2020 roku wyjechał do Łodzi, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 2025 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą.

Witold Płocki, autor zdjęć. W 1926 roku przyjechał do Sukurczuch i zaczął gospodarzyć. W 1928 roku wyjechał do Warszawy, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1930 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 1939 roku wyjechał do Łodzi, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1945 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 1950 roku wyjechał do Warszawy, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1955 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 1960 roku wyjechał do Łodzi, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1965 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 1970 roku wyjechał do Warszawy, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1975 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 1980 roku wyjechał do Łodzi, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1985 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 1990 roku wyjechał do Warszawy, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 1995 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 2000 roku wyjechał do Łodzi, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 2005 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 2010 roku wyjechał do Warszawy, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 2015 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą. W 2020 roku wyjechał do Łodzi, gdzie pracował w Ministerstwie Rolnictwa i Opieki Spożywczej. W 2025 roku wrócił do Sukurczuch i kontynuował działalność gospodarczą.

Ojciec był bardzo aktywny. Nazywali go „Czort” bo tak szybko jeździł konno. Bujka była kupiona dla niego w słynnej stajni w Janowie Podlaskim.

Father was very busy. They would call him „Czort”, the Devil, since he rode his horse so fast. Bujka the horse had been bought for him in the famous stud in Janów Podlaski.

Ziemiańin

The Landlord

makieta drewniana
dworu w Sukurczuchach

Ojciec bardzo kochał i szanował mamę. Każdy dzień był dla niego pewnego rodzaju wyzwaniem, starał się, by był dla niej wyjątkowy.

Zofia Plińska

Father loved and respected mum very much. Every single day was a kind of challenge for him; he tried to be extraordinary to her.

Zofia Plińska's recollection

Maria pracowała jako nauczycielka w szkole w Krupie - miejscowości leżącej niedaleko Sukurcz. Mieszkała w majątku państwa Szakowiczów, u których często bywał Witold. Tam się spotkali i zapoznali. Zobowiązała się pięknie wspomnieć, że „przejrzał kłosem [...] przez otwarte okno wspaniałe do polski bukiet kwiatów”.

Maria Ostrowska i Witold Pliński pobrali się 7 kwietnia 1932 roku w Ostrowie Mazowieckiej - rodzinnej miejscowości Marii. Po ślubie zamieszkali w Sukurczach. Witoldowi na ślubie przyszyli dekolę w 1932 roku urodził się Andrzej, a rok później Zofia.

Mama była nauczycielką, bardzo się starała w Krupie. Mama uczyła wszystkich przedmiotów, oprócz matematyki. Oprócz tego wystawiała sztuki, jakie były dla dzieci, a ojciec robił dekoracje do tego. Bardzo się kochali. Ojciec zawsze poświęcał jakiś czas, żeby mamie zrobić przyjemność.

Wspomnienie Zofii Plińskiej

W Sukurczach było jak w bajce. O domu rodzinnym mogę opowiadać jedynie językiem dziecka, ponieważ pamiętam go z lat dziecińczych. Dom był piękny i duży. W jednym z pokoi ojciec umieścił u węgłotwa dużego łoda malarzkiego obraz Matki Boskiej Karmiącej. Obraz był wielki.

Zofia Plińska, 102 lata, Warszawa, 11.04.2021

Maria was a teacher in a school in Krupa, a village nearby Sukurcz. She lived in the Szakowicz family estate, which Witold often visited. There they met and fell in love. There is a beautiful memory that Witold "would peek by on a horse [...] and throw flowers through the open window."

Maria Ostrowska and Witold Pliński got married on 7 April 1932 in Ostrow Mazowiecka, Maria's home town. After the wedding they lived in Sukurcz. Soon, their children were born: Andrzej in 1932 and Zofia a year later.

Mum was a teacher, she was very active in Krupa. She taught all subjects except Maths. She also organised theatre plays, stories for children, and father would prepare decorations for that. They loved each other very much. Father would always spare some time to do something nice for mum.

Wspomnienie Zofii Plińskiej

In Sukurcz life was but a dream. I can only speak about the family house in the language of a child, since that is how I remember it. The mansion was big and beautiful. In one of the rooms, our father had hanged a painting of the Nursing Madonna at the head of the marital bed - it was huge.

Zofia Plińska, 102 years, Warsaw, 11.04.2021

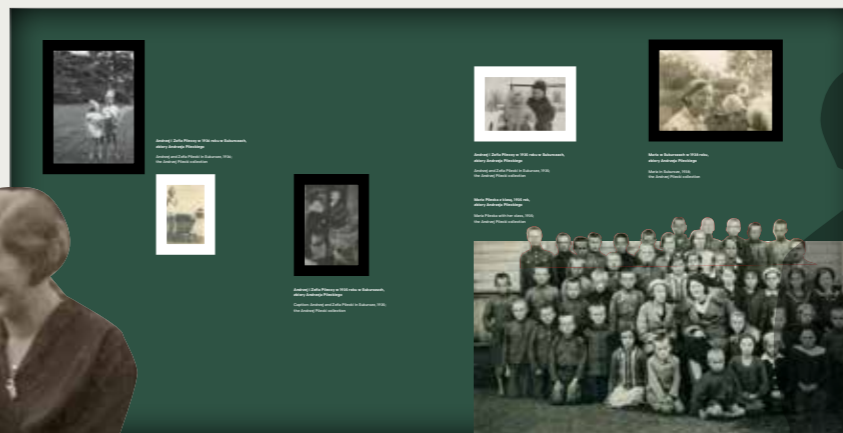

Wspomnienie Zofii Plińskiej
Wspomnienie Zofii Plińskiej
Wspomnienie Zofii Plińskiej

Maria

Maria

WYSPRANOWAĆ ZDJĘCIA

Muszę przyznać, że gdy byłam mała, miałam niezły charakter, wszystko musiało być pod moją kontrolą, dlatego też ojciec nazywał mnie swoją generałką.

I must confess that I was quite a strong-willed child - everything had to be under my control. That is why father often called me his generalette.

Zofia Plińska, 102 lata, Warszawa

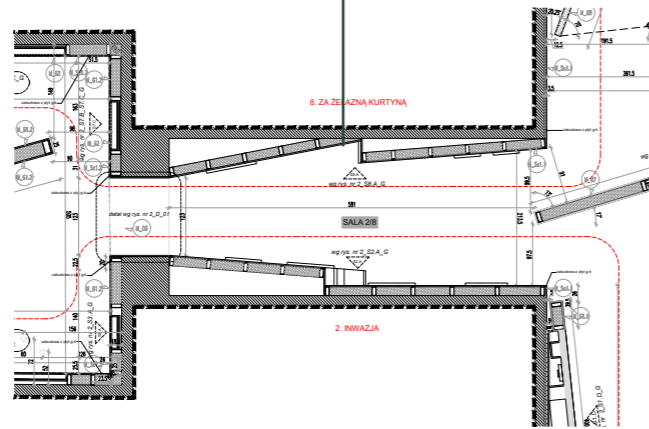
Wielka fotografia, która była w sukurczach. Widać tam wszystkie dzieci, które były w Sukurczach. Widać tam też ojca i matkę. To jest fotografia z Sukurcz.

Zofia Plińska, 102 lata, Warszawa

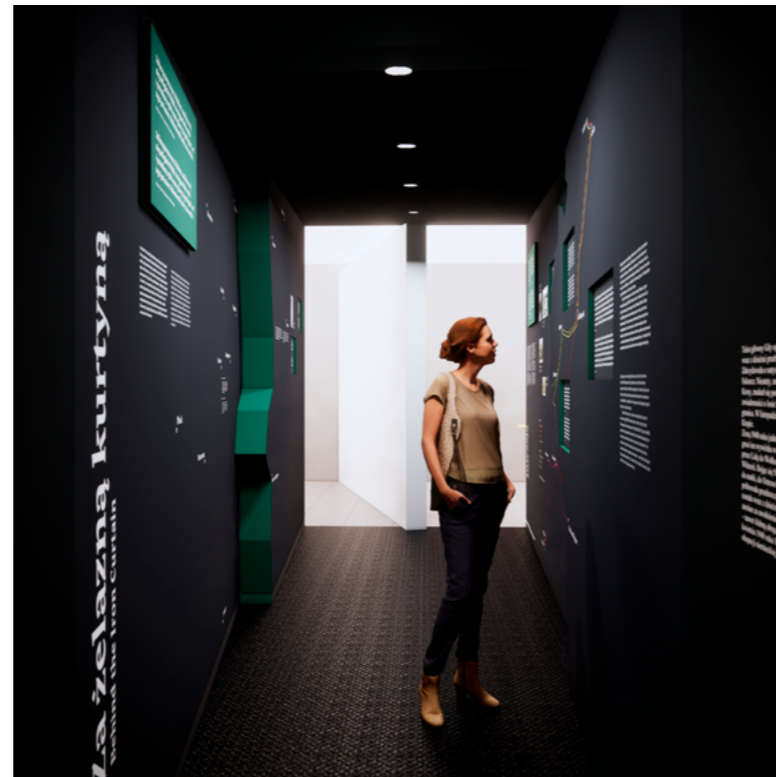
Projekt aranżacji

Ściany S2.A, S8.A i sufit zwężają się w kierunku sali S3 tworząc efekt przytłoczenia. Znajdujące się na ścianach mapy zawierają różnice poziomów, których krawędź tworzy akcent oraz dodatkową przestrzeń ekspozycyjną.

ściany S2.A i S8.A

różnica poziomów na mapie

Zorganizowałem z okolicznych ziemian i chłopów oddział Krakusów. Dwudziestego szóstego sierpnia pod mój dom w Sukurczach zajęcholo pod z wiadomością [...], że mam przystąpić do mobilizacji.

Witold Pilecki on the events after the mobilization of 26 August 1939

I had organised a unit of the Krakusy from the neighbourhood peasants and landowners. On 26 August a car arrived at my house in Sukurcze [...]. I learned that I must join the mobilization.

Witold Pilecki on the events after the mobilization of 26 August 1939

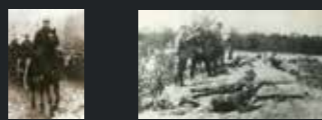
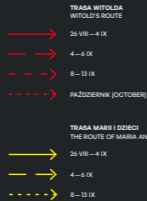
1 września 1939 roku III Rzesza zaatakowała Polskę i rozpoczęła II wojnę światową. 16 dni później wojska III Rzeszy zajęły miasto Żelazek Suwalski. Wągle parowe trwały do 6 października. Pod koniec sierpnia Witold wrócił na front. Gdy jego kawaleria została rozbita, Pilecki wycofał się w kierunku Warszawy. Chciał mieć nadzieję przez własne dotarcie do Warszawy, gdzie dołączył do 40. Pułku Strzelców Drzewni Żelazek Suwalski. Kiedy kawaleria została rozbita, Ody żołnierze obrzymili rozbita została broń, szwadron (Rozbił się pododdziałem) i 1 września w lasach. We wrześniu Pilecki dołączył do oddziału partyzanckiego w okolicy polskiego miasta, w którym był dowódcą. Witold i Maria, skierowali się do Ostrowi Mazowieckiej - wierzyli, że tu się spotkają. Witold przyjechał do domu przy Mazowieckiej w połowie października 1939 roku i został do 1 listopada. Maria z dziećmi dotarła dopiero wiosną następnego roku.

Struktury podziemne

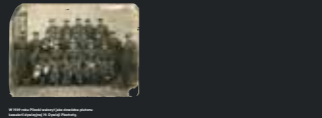
Wiedząc, że niemożliwe jest obrona przed zbrodnią niemiecką, 17 września, w przeddzień kapitulacji Warszawy, najpóźniej dowódcy powołał Sztab Żelazek Suwalski - sztabek Polskiego Państwa Podziemnego. Jego zadaniem było w Warszawie, Żelazek Suwalski Polskiego Państwa Podziemnego, przynajmniej nazwy Sztab Suwalski. Zanim z części zabiorów metody działania zostały natychmiast wyeliminowane.

Underground structures

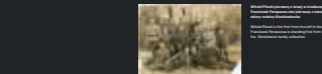
Understanding that fighting with both invaders simultaneously is impossible, on 17 September, a few days before Warsaw capitulated, the highest commanders established the Service for Poland's Victory in the beginning of the Polish Underground State. On the same day in Warsaw the Polish Scout Association moved underground and took the name of the Grey Ranks. Most of the ranks, known from the partisan period, were immediately eliminated.

Witold Pilecki, 1939. Witold Pilecki, 1939. Witold Pilecki, 1939. Witold Pilecki, 1939. Witold Pilecki, 1939. Witold Pilecki, 1939. Witold Pilecki, 1939. Witold Pilecki, 1939. Witold Pilecki, 1939. Witold Pilecki, 1939.

Witold Pilecki, 1939. Witold Pilecki, 1939. Witold Pilecki, 1939. Witold Pilecki, 1939. Witold Pilecki, 1939. Witold Pilecki, 1939. Witold Pilecki, 1939. Witold Pilecki, 1939. Witold Pilecki, 1939. Witold Pilecki, 1939.

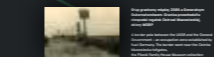
Witold Pilecki, 1939. Witold Pilecki, 1939. Witold Pilecki, 1939. Witold Pilecki, 1939. Witold Pilecki, 1939. Witold Pilecki, 1939. Witold Pilecki, 1939. Witold Pilecki, 1939. Witold Pilecki, 1939. Witold Pilecki, 1939.

Kiedy na czele kawalerii wyruszył z Krupy na wojnę, to powiedział do stojących w pobliżu kobiet, żeby się nie martwiły, bo oni niedługo wrócą, a wojna będzie krótka.

As he was leaving Krupa, leading the cavalry for war, he said to the women standing nearby not to worry - they would soon be back, the war would be short.

Sobótego października umilkły odgłosy bitwy. W dwa dni później dobiegła nas wieść o upadku Warszawy i Modlina. Dalej przebywanie w lasach stawało się coraz mniej celowe i pod naciskiem nastąpiło rozwiązanie szwadronu. Odcierowcy opuścili się, wyznaczając sobie punkt docelowy w Warszawie. [...] 17 października i po sarażynie z Jurkiem [Lachowiczem] przebraliśmy się za cywilów. Polscycy genera naszego gospodarza rybak skłamał nam przedostanie się do Ostrowi Mazowieckiej [...].

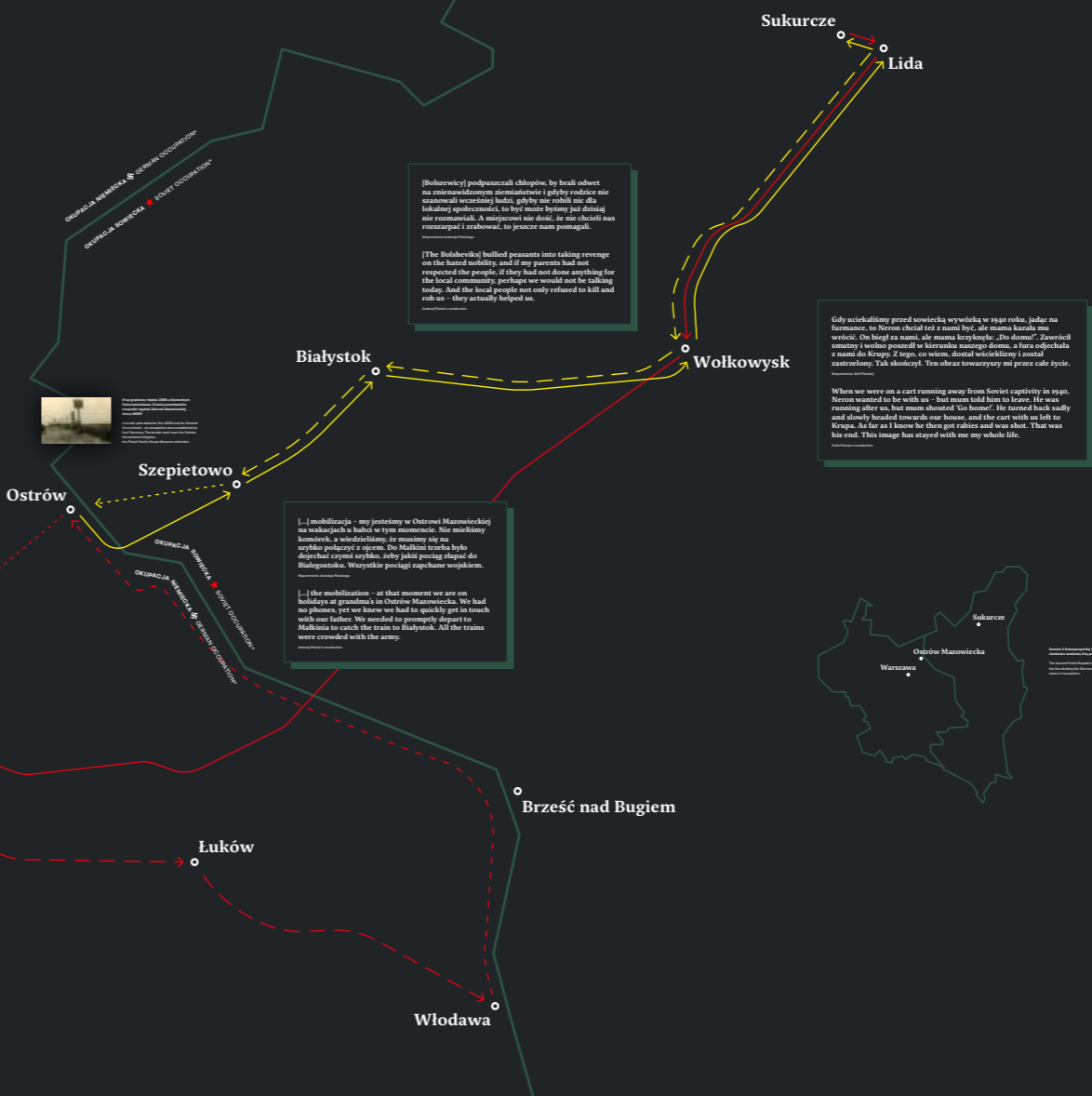
On 6 October the sounds of battle ceased. Two days later we received a message about the capitulation of Warsaw and the Modlin fortress. Continued hiding in the forests became increasingly pointless and the squadron was dissolved near the town of Mordy. The officers left and agreed to meet in Warsaw. [...] It was already 17 October and after the consultation with Jurk [Lachowicz] we dressed up as civilians. A fisherman, recommended by our host, helped us get to Ostrow Mazowiecka [...].

Witold Pilecki, 1939. Witold Pilecki, 1939. Witold Pilecki, 1939. Witold Pilecki, 1939. Witold Pilecki, 1939. Witold Pilecki, 1939. Witold Pilecki, 1939. Witold Pilecki, 1939. Witold Pilecki, 1939. Witold Pilecki, 1939.

[...] mobilizacja - my jesteśmy w Ostrowi Mazowieckiej na wakacjach i babci w tym momencie. Nie miałem komórek, a wiedzieliśmy, że musimy się na szybko poluczyć z ojcem. Do Modlina trzeba było dojechać czynną szybko, żeby jakiś pociąg złapał do Białegostoku. Wyszliśmy pociągi zapchanne wojskiem.

[...] the mobilization - at that moment we are on holidays at grandma's in Ostrow Mazowiecka. We had no phone, yet we knew we had to quickly get in touch with our father. We needed to somehow depart to Malkinia to catch the train to Białystok. All the trains were crowded with the army.

Gdy uciekaliśmy przed sowiecką wywózką w 1940 roku, jadąc na furmance, to Neron chciał też z nami być, ale mama kazała mu wrócić. On biegał za nami, ale mama krzyknęła: "He domo!" Zawrócił stumty i wolno poszedł w kierunku naszego domu, a furę odjechała z nami do Krupy. Z tego, co wiem, dostał wieści bliźni i został zastrzelony. Tak skończył. Ten obraz towarzyszy mi przez całe życie.

When we were on a cart running away from Soviet captivity in 1940, Neron wanted to be with us - but mum told him to leave. He was running after us, but mum shouted "Go home!". He turned back sadly and slowly headed towards our house, and the cart with us left to Krupa. As far as I know he then got rabies and was shot. That was his end. This image has stayed with me my whole life.

Maria i jej droga do Ostrowi Mazowieckiej

Gdy ogłoszono mobilizację, Maria wraz z dziećmi przebywała w Ostrowi Mazowieckiej. Zabezpieczona w nieznajomych warunkach powiodła do Sukurcz. Niestety, między 17 września, tak jak się kręci, został on pod obrotami niemieckimi, dotychczas nie udało o sobie Witolda - rozdzielił ich nowa granica. W listopadzie opowiedział historię i był w Krupie. Zimą 1940 roku jeden z uczniów Ostrowi Mazowieckiej, że grał im wesoła w grupie dzieci. Ostatni razem z dziećmi przez Lidy do Wolkowyska, do niemieckiej rodziny Witolda, wkradł. Boję się NKWD, postanowiła przedostać się do matki, do Ostrowi Mazowieckiej. Po niepowodzeniu próbowała przekroczyć granicę w Szepletowie. Tam została wraz z dziećmi uwieczniona przez Sowietów. W związku ze swoimiśmiędnymi warunkami kształtowania - nawet bliźni dotarła. Drugi próbował powrócić się, 7 listopada 1940 roku Maria, Andrzej i Zdzisław dotarli na teren okupacji niemieckiej.

Maria's journey to Ostrow Mazowiecka

When the mobilization was announced, Maria and the children were in Ostrow Mazowiecka. She immediately decided to go back to Sukurcze. Unfortunately, since 17 September 1939 the border, just in the eastern region of the Eastern Borderlands, was occupied by the Soviet Union. There was no information on Witold's whereabouts - the family was separated by the new border. In November Maria and the children left Sukurcze and hid in Krupa. In the winter of 1940 Maria was warned by one of her pupils that their family would be taken away by into the USSR. They then fled via Lida to Wolkowysk where Witold's cousin sister, Wiktoria, lived. Afraid of the NKWD, Maria decided to get to her mother in Ostrow Mazowiecka. For the first time she tried to cross the border in Szepletowie, but was captured, together with the children, by the Soviets. To be free the family Maria gave them all her relatives, including her wedding ring. The second attempt to cross the border was successful - on 7 April 1941 Maria, Andrzej and Zdzisław arrived at the German occupation zone.

Mamy moralne prawo... [...] My, Niemcy, jedyni na świecie mamy przyzwoity stosunek do zwierząt, dlatego również nasz stosunek do tych czelozwierząt będzie przyzwoity.

Heinrich Himmler, 1943 rok

We have a moral right [...] We Germans, who are the only people in the world who have a decent attitude towards animals, will also assume a decent attitude towards these human animals.

Heinrich Himmler, 1943

Justynów w Ostrowi Mazowieckiej, w domu przy ul. Warszawskiej, dlatego noszą II wojnę światową, jednego z najbardziej traumatycznych wydarzeń w naszej historii, opowiadamy Pułtawę, przywołując dzień tego właśnie miasta. Za wrzaskiem na polskość na granicy dwójki Pułtawki i Sienkowskiej, jak w soczewce widział to obywatel wojny: obrona w wrześniu 1939 roku, broniąc się obronę polską, przetrzymując 12 dni w kwaterze na kwaterze żydowskiej i polskiej. Wprowadzono przez Niemców terror trzymali Ostrow Mazowiecką w dalszym ciągu.

Tutaj też mieszkał najbliżej Murci Piskacki: jej matka, siostry i bracia - rodzina zamieszkała w kompijnicy, którą członkowie partii trójki zniszczonego report. Takich rodzin było w Polsce dziesiątki tysięcy. 8 września Niemcy zajęli Ostrow Mazowiecką. 22 następnego dnia zamordowali pierwszych Polaków, a spóźnionym na plac. Żydów deportowali, dyskryminowali i zabili. Zaczęli przetrzymywanie i mordować. W październiku Niemcy przetrzymali grupę żydowskich rodzin, które przebiegły przy rozbiciu miasta. Do wschodniej części wkroczyła Armia Czerwona. Od początku okupacji do Ostrow Mazowieckiej przybyli licznie żydowscy emigranci z okolicznych miejscowości, którzy musieli przetrwać się przez granicę.

We are in Ostrow Mazowiecka in the house at Warszawska Street, so we will present the reality of the Second World War, one of the most traumatic events of Poland's history, with the story of the town itself. Due to the town's location on the border between the Soviet and German occupation zones, it is the first location on the border where the defence in September 1939, the violence of the occupation regime, persecution and crimes against the Polish and Jewish people that were committed in Ostrow Mazowiecka in a small group. The nearest and closest of Murci Piskacki lived here: her mother, sisters and brothers. The family was involved in underground resistance, whose members died with tragic consequences of the resistance. There were tens of thousands of families like this in Poland.

On 8 September the Germans seized Ostrow Mazowiecka. Already the next day the first executions of Poles took place, and the Jews were gathered in the squares to be shot and deported to concentration camps. Persecution of the population began. On 28 September Ostrow county was divided with a new German-Soviet border, which went near the town's tollgates. The Red Army entered the east part of the city. From the start of the occupation numerous Jews, fleeing from the surrounding villages, arrived at Ostrow Mazowiecka, hoping to get through the border.

S3_A

Widok na plac przed budynkiem przy ul. Warszawskiej w Ostrowi Mazowieckiej, 1943 rok

Grupa żydowskich emigrantów przybywających do Ostrowi Mazowieckiej, 1943 rok

Grupa żydowskich emigrantów przybywających do Ostrowi Mazowieckiej, 1943 rok

Widok na plac przed budynkiem przy ul. Warszawskiej w Ostrowi Mazowieckiej, 1943 rok

Grupa żydowskich emigrantów przybywających do Ostrowi Mazowieckiej, 1943 rok

Widok na plac przed budynkiem przy ul. Warszawskiej w Ostrowi Mazowieckiej, 1943 rok

Grupa żydowskich emigrantów przybywających do Ostrowi Mazowieckiej, 1943 rok

S3_B

Widok na plac przed budynkiem przy ul. Warszawskiej w Ostrowi Mazowieckiej, 20 dni później, w pobliżu sokoła, natomiast do rodziny jego żony, Niemcy przeprowadzili masową przesiedlenie na kwaterę żydowską - resztki Zagłady. 9 listopada 1939 roku podpalili budynki przy ulicy Tatarskiej (dziś ul. Wolności) w Ostrowi. Przez następne dwa dni wyłapywali ich na ulicach i w domach - wsiadli do ciężarów (tzw. II etap) i przetrzymywali ich w Ostrowi Mazowieckiej i w sąsiednich miejscowości. Ciężko zabrano w przygotowaniu wozów do transportu. Następnie rozczłapali piaski i brzośki, na co dzień szliśmy odpowiedzialnym za podwalnie i wozów, którzy w poniedziałek, 12 listopada 1939 roku zgineją od 450 do 600 osób. Za dokonanie tej zbrodni sąd w Oleszynie w 1962 roku skazał na śmierć Karla Hoffmanna na 3 lata i 7 miesięcy. Hans Hoffmann na 2 lata i 6 miesięcy, a członkowie oddziału egzekucyjnego, Theodora Fritsch, na 3 lata i 2 miesiące więzienia.

Widok na plac przed budynkiem przy ul. Warszawskiej w Ostrowi Mazowieckiej, 20 dni później, w pobliżu sokoła, natomiast do rodziny jego żony, Niemcy przeprowadzili masową przesiedlenie na kwaterę żydowską - resztki Zagłady.

Widok na plac przed budynkiem przy ul. Warszawskiej w Ostrowi Mazowieckiej, 20 dni później, w pobliżu sokoła, natomiast do rodziny jego żony, Niemcy przeprowadzili masową przesiedlenie na kwaterę żydowską - resztki Zagłady. 9 listopada 1939 roku podpalili budynki przy ulicy Tatarskiej (dziś ul. Wolności) w Ostrowi. Przez następne dwa dni wyłapywali ich na ulicach i w domach - wsiadli do ciężarów (tzw. II etap) i przetrzymywali ich w Ostrowi Mazowieckiej i w sąsiednich miejscowości. Ciężko zabrano w przygotowaniu wozów do transportu. Następnie rozczłapali piaski i brzośki, na co dzień szliśmy odpowiedzialnym za podwalnie i wozów, którzy w poniedziałek, 12 listopada 1939 roku zgineją od 450 do 600 osób. Za dokonanie tej zbrodni sąd w Oleszynie w 1962 roku skazał na śmierć Karla Hoffmanna na 3 lata i 7 miesięcy. Hans Hoffmann na 2 lata i 6 miesięcy, a członkowie oddziału egzekucyjnego, Theodora Fritsch, na 3 lata i 2 miesiące więzienia.

Widok na plac przed budynkiem przy ul. Warszawskiej w Ostrowi Mazowieckiej, 20 dni później, w pobliżu sokoła, natomiast do rodziny jego żony, Niemcy przeprowadzili masową przesiedlenie na kwaterę żydowską - resztki Zagłady.

Widok na plac przed budynkiem przy ul. Warszawskiej w Ostrowi Mazowieckiej, 20 dni później, w pobliżu sokoła, natomiast do rodziny jego żony, Niemcy przeprowadzili masową przesiedlenie na kwaterę żydowską - resztki Zagłady.

Widok na plac przed budynkiem przy ul. Warszawskiej w Ostrowi Mazowieckiej, 20 dni później, w pobliżu sokoła, natomiast do rodziny jego żony, Niemcy przeprowadzili masową przesiedlenie na kwaterę żydowską - resztki Zagłady.

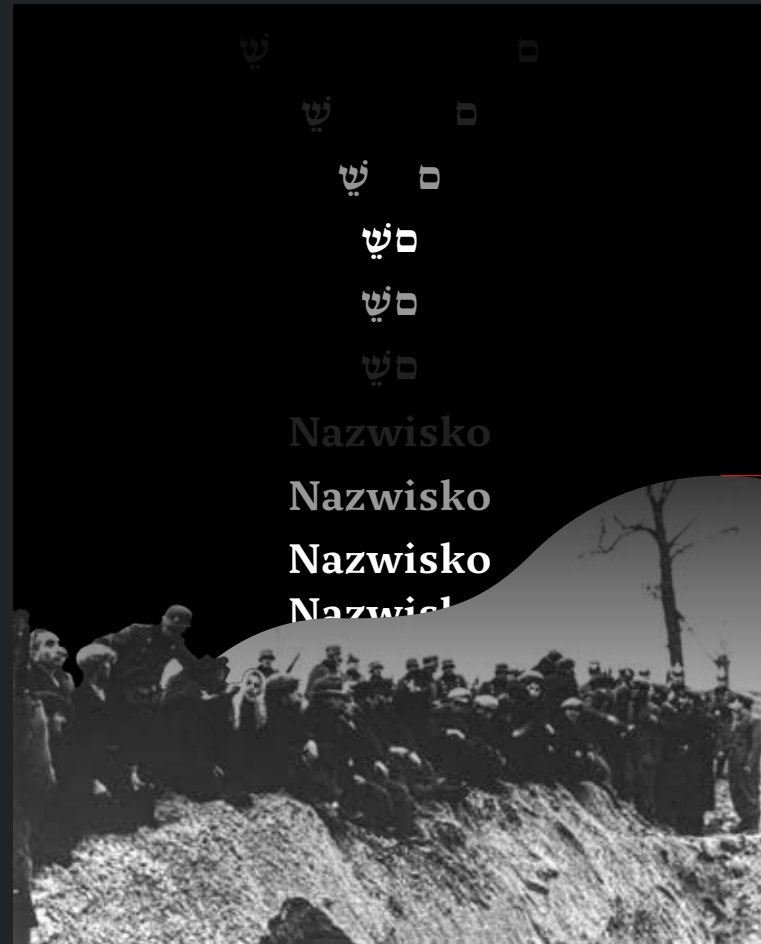
Widok na plac przed budynkiem przy ul. Warszawskiej w Ostrowi Mazowieckiej, 20 dni później, w pobliżu sokoła, natomiast do rodziny jego żony, Niemcy przeprowadzili masową przesiedlenie na kwaterę żydowską - resztki Zagłady.

Widok na plac przed budynkiem przy ul. Warszawskiej w Ostrowi Mazowieckiej, 20 dni później, w pobliżu sokoła, natomiast do rodziny jego żony, Niemcy przeprowadzili masową przesiedlenie na kwaterę żydowską - resztki Zagłady.

Widok na plac przed budynkiem przy ul. Warszawskiej w Ostrowi Mazowieckiej, 20 dni później, w pobliżu sokoła, natomiast do rodziny jego żony, Niemcy przeprowadzili masową przesiedlenie na kwaterę żydowską - resztki Zagłady.

Widok na plac przed budynkiem przy ul. Warszawskiej w Ostrowi Mazowieckiej, 20 dni później, w pobliżu sokoła, natomiast do rodziny jego żony, Niemcy przeprowadzili masową przesiedlenie na kwaterę żydowską - resztki Zagłady.

Widok na plac przed budynkiem przy ul. Warszawskiej w Ostrowi Mazowieckiej, 20 dni później, w pobliżu sokoła, natomiast do rodziny jego żony, Niemcy przeprowadzili masową przesiedlenie na kwaterę żydowską - resztki Zagłady.

Widok na plac przed budynkiem przy ul. Warszawskiej w Ostrowi Mazowieckiej, 20 dni później, w pobliżu sokoła, natomiast do rodziny jego żony, Niemcy przeprowadzili masową przesiedlenie na kwaterę żydowską - resztki Zagłady.

Nazwisko
Nazwisko
Nazwisko
Nazwisko

[...] zobaczyłem, że siliąc Warszawską idzie tłum mężczyzn. Było ich co najmniej 300. Uszeregowani oni byli czworakami lub trójkami i otoczeni przez żandarmerów niemieckich, uzbrojonych w karabiny z maszynowymi łapankami.

I saw a crowd of men going along Warszawska Street, there were at least 300 of them. They were arranged in fours and threes, and surrounded by German gendarmes, armed with rifles with bayonets.

Widok na plac przed budynkiem przy ul. Warszawskiej w Ostrowi Mazowieckiej, 20 dni później, w pobliżu sokoła, natomiast do rodziny jego żony, Niemcy przeprowadzili masową przesiedlenie na kwaterę żydowską - resztki Zagłady.

Widok na plac przed budynkiem przy ul. Warszawskiej w Ostrowi Mazowieckiej, 20 dni później, w pobliżu sokoła, natomiast do rodziny jego żony, Niemcy przeprowadzili masową przesiedlenie na kwaterę żydowską - resztki Zagłady.

Widok na plac przed budynkiem przy ul. Warszawskiej w Ostrowi Mazowieckiej, 20 dni później, w pobliżu sokoła, natomiast do rodziny jego żony, Niemcy przeprowadzili masową przesiedlenie na kwaterę żydowską - resztki Zagłady.

Widok na plac przed budynkiem przy ul. Warszawskiej w Ostrowi Mazowieckiej, 20 dni później, w pobliżu sokoła, natomiast do rodziny jego żony, Niemcy przeprowadzili masową przesiedlenie na kwaterę żydowską - resztki Zagłady.

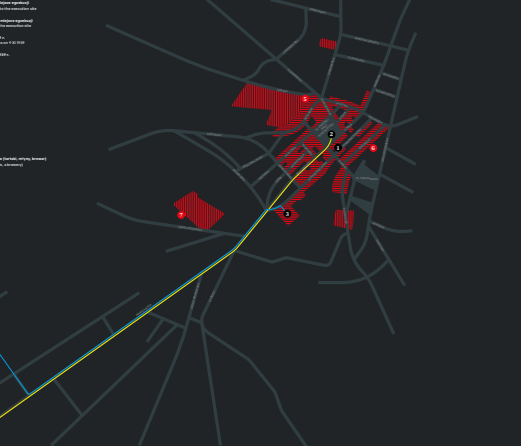
Widok na plac przed budynkiem przy ul. Warszawskiej w Ostrowi Mazowieckiej, 20 dni później, w pobliżu sokoła, natomiast do rodziny jego żony, Niemcy przeprowadzili masową przesiedlenie na kwaterę żydowską - resztki Zagłady.

Widok na plac przed budynkiem przy ul. Warszawskiej w Ostrowi Mazowieckiej, 20 dni później, w pobliżu sokoła, natomiast do rodziny jego żony, Niemcy przeprowadzili masową przesiedlenie na kwaterę żydowską - resztki Zagłady.

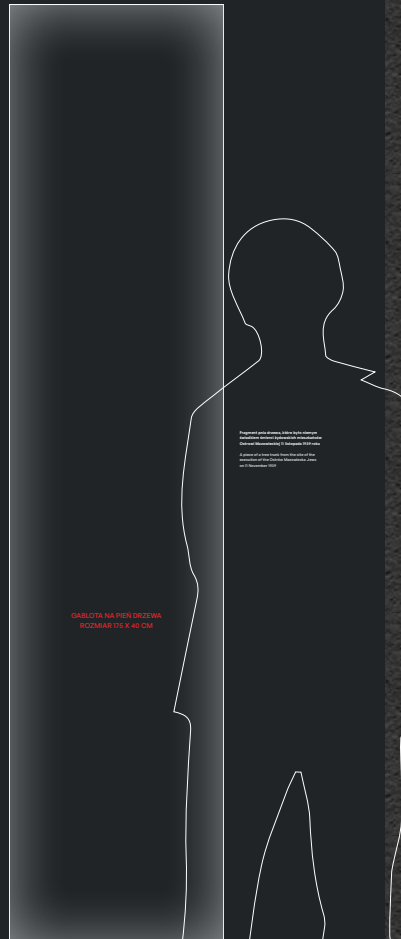
Widok na plac przed budynkiem przy ul. Warszawskiej w Ostrowi Mazowieckiej, 20 dni później, w pobliżu sokoła, natomiast do rodziny jego żony, Niemcy przeprowadzili masową przesiedlenie na kwaterę żydowską - resztki Zagłady.

Widok na plac przed budynkiem przy ul. Warszawskiej w Ostrowi Mazowieckiej, 20 dni później, w pobliżu sokoła, natomiast do rodziny jego żony, Niemcy przeprowadzili masową przesiedlenie na kwaterę żydowską - resztki Zagłady.

Widok na plac przed budynkiem przy ul. Warszawskiej w Ostrowi Mazowieckiej, 20 dni później, w pobliżu sokoła, natomiast do rodziny jego żony, Niemcy przeprowadzili masową przesiedlenie na kwaterę żydowską - resztki Zagłady.

Widok na plac przed budynkiem przy ul. Warszawskiej w Ostrowi Mazowieckiej, 20 dni później, w pobliżu sokoła, natomiast do rodziny jego żony, Niemcy przeprowadzili masową przesiedlenie na kwaterę żydowską - resztki Zagłady.

Widok na plac przed budynkiem przy ul. Warszawskiej w Ostrowi Mazowieckiej, 20 dni później, w pobliżu sokoła, natomiast do rodziny jego żony, Niemcy przeprowadzili masową przesiedlenie na kwaterę żydowską - resztki Zagłady.

S3_C

Dla Polaków powinien istnieć tylko jeden pan i powinien nim być Niemiec.
Adolf Hitler, 1940 rok

Poles must have only one master, and this master is German.
Adolf Hitler, 1940

Terror

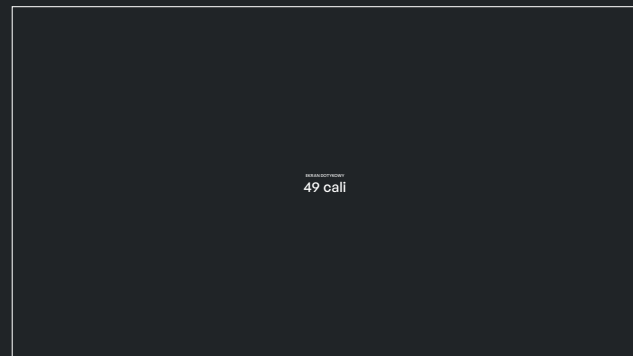
S3_D

Okupacja niemiecka w Ostrowi Mazowieckiej

W Generalnym Gubernatorstwie Niemcy stworzyli cywilne struktury władzy i rozbudowali aparat policyjny. Powiat ostrowski był najbardziej wysuniętą na północny wschód częścią GG. Był obojętny terroru niemieckiego w Ostrowi Mazowieckiej stary się komendantura Oststapo - mieszcząca się w browarze, obdarzonym rodzinnymi Tadol - szef Tadek Czarnowski, w którym znajdował się szereg policyjny. Dzienna racja chleba w Ostrowi Mazowieckiej wynosiła 150-200 gramów. Ludzie ratowali się uprawami w ogrodach, prowadzono tajny uśój, szmuglowano żywność.

German occupation in Ostrow Mazowiecka

In the General Government the Germans formed civilian structures of authority and expanded the police. Ostrow county was the furthest north-east part of the General Government. The Oststapo headquarters became a symbol of German terror in the town. It was located in the brewery, confiscated from the Tadol family. Another was the so-called Red House (Czarnowola), where police detention facility was placed. A daily ration of bread in Ostrow Mazowiecka was 150-200 grams. People tried to save themselves with harvests in gardens, secret animal slaughter, smuggling food.

Wojciech Gajda

Stanisław Kozłowski

SZPARKÓWKA ZD.ŚC. JAK PONIEŻE!

Konspiracja w Ostrowi Mazowieckiej

W czasie wojny w okolicach Ostrowi Mazowieckiej działała liczna i dobrze zorganizowana konspiracja. Pobliska Puszcza Biała służyła schronieniem partyzantom. W mieście funkcjonowały struktury Polskiego Państwa Podziemnego, podległe Regionalnej Rzecznictwowej Policji na wschodzie. Członkowie struktur podziemnych podejmowali działania, które ułatwiali łaskawo przetrwanie, chronili przed konfidentami i Volkseinsatzami. Organizowana było tajne nauczanie. Konspiracyjne oddziały wojakowe zajmowały się szkoleniem bojowym, wywiadem, dywersją i walką z bandytami.

The underground movement in Ostrow Mazowiecka

During the war there was a vast and well-organized resistance in the region around Ostrow Mazowiecka. The nearby Biala Forest became a shelter for partisans. The structures of the Polish Underground State, which were subject to the Polish Government in exile, were active in the town. The members of these structures helped the inhabitants survive, protected them against denunciations and Volkseinsatzen. They organized underground education. Conspiracy military units organized combat training, intelligence, diversion and fought against bandits.

Józef Gajda
 W czasie wojny w okolicach Ostrowi Mazowieckiej działała liczna i dobrze zorganizowana konspiracja. Pobliska Puszcza Biała służyła schronieniem partyzantom. W mieście funkcjonowały struktury Polskiego Państwa Podziemnego, podległe Regionalnej Rzecznictwowej Policji na wschodzie. Członkowie struktur podziemnych podejmowali działania, które ułatwiali łaskawo przetrwanie, chronili przed konfidentami i Volkseinsatzami. Organizowana było tajne nauczanie. Konspiracyjne oddziały wojakowe zajmowały się szkoleniem bojowym, wywiadem, dywersją i walką z bandytami.

Józefa Gajda
 W czasie wojny w okolicach Ostrowi Mazowieckiej działała liczna i dobrze zorganizowana konspiracja. Pobliska Puszcza Biała służyła schronieniem partyzantom. W mieście funkcjonowały struktury Polskiego Państwa Podziemnego, podległe Regionalnej Rzecznictwowej Policji na wschodzie. Członkowie struktur podziemnych podejmowali działania, które ułatwiali łaskawo przetrwanie, chronili przed konfidentami i Volkseinsatzami. Organizowana było tajne nauczanie. Konspiracyjne oddziały wojakowe zajmowały się szkoleniem bojowym, wywiadem, dywersją i walką z bandytami.

○	○	○	○
○	○	○	○
○	○	○	○
○	○	○	○

PL IN

Domowa Sieć - sieć łącząca osoby, które chcą pomóc w podziemnej działalności. W czasie wojny w okolicach Ostrowi Mazowieckiej działała liczna i dobrze zorganizowana konspiracja. Pobliska Puszcza Biała służyła schronieniem partyzantom. W mieście funkcjonowały struktury Polskiego Państwa Podziemnego, podległe Regionalnej Rzecznictwowej Policji na wschodzie. Członkowie struktur podziemnych podejmowali działania, które ułatwiali łaskawo przetrwanie, chronili przed konfidentami i Volkseinsatzami. Organizowana było tajne nauczanie. Konspiracyjne oddziały wojakowe zajmowały się szkoleniem bojowym, wywiadem, dywersją i walką z bandytami.

○	○	○	○
○	○	○	○
○	○	○	○
○	○	○	○

Domowa Sieć - sieć łącząca osoby, które chcą pomóc w podziemnej działalności. W czasie wojny w okolicach Ostrowi Mazowieckiej działała liczna i dobrze zorganizowana konspiracja. Pobliska Puszcza Biała służyła schronieniem partyzantom. W mieście funkcjonowały struktury Polskiego Państwa Podziemnego, podległe Regionalnej Rzecznictwowej Policji na wschodzie. Członkowie struktur podziemnych podejmowali działania, które ułatwiali łaskawo przetrwanie, chronili przed konfidentami i Volkseinsatzami. Organizowana było tajne nauczanie. Konspiracyjne oddziały wojakowe zajmowały się szkoleniem bojowym, wywiadem, dywersją i walką z bandytami.

Domowa Sieć - sieć łącząca osoby, które chcą pomóc w podziemnej działalności. W czasie wojny w okolicach Ostrowi Mazowieckiej działała liczna i dobrze zorganizowana konspiracja. Pobliska Puszcza Biała służyła schronieniem partyzantom. W mieście funkcjonowały struktury Polskiego Państwa Podziemnego, podległe Regionalnej Rzecznictwowej Policji na wschodzie. Członkowie struktur podziemnych podejmowali działania, które ułatwiali łaskawo przetrwanie, chronili przed konfidentami i Volkseinsatzami. Organizowana było tajne nauczanie. Konspiracyjne oddziały wojakowe zajmowały się szkoleniem bojowym, wywiadem, dywersją i walką z bandytami.

Domowa Sieć - sieć łącząca osoby, które chcą pomóc w podziemnej działalności. W czasie wojny w okolicach Ostrowi Mazowieckiej działała liczna i dobrze zorganizowana konspiracja. Pobliska Puszcza Biała służyła schronieniem partyzantom. W mieście funkcjonowały struktury Polskiego Państwa Podziemnego, podległe Regionalnej Rzecznictwowej Policji na wschodzie. Członkowie struktur podziemnych podejmowali działania, które ułatwiali łaskawo przetrwanie, chronili przed konfidentami i Volkseinsatzami. Organizowana było tajne nauczanie. Konspiracyjne oddziały wojakowe zajmowały się szkoleniem bojowym, wywiadem, dywersją i walką z bandytami.

Konspirator The Conspirator

Odbyła się na posiedzeniu listonosza Witolda przyjeżdżał do Warszawy, zamierzając się u majora Jana Włodarkiewicza i włączyć w tworzenie konspiracji. Zaczęły poszukiwać się nazwiska Tomasza Serafińskiego, później przybrał pseudonim „Witold”. 9 listopada 1939 roku w mieszkaniu szewcarki Pileckiej, Bronisławy Ostrowskiej, na warszawskim Żoliborzu, powołano Tajną Armię Polską. Następnego dnia określono główne zadania organizacji: walka o niepodległość i podtrzymywanie społeczeństwa na duchu.

Komendantem organizacji został Jan Włodarkiewicz. Zadaniem Witolda było tworzenie struktur konspiracji. Wkrótce do TAP przystąpiły tysiące działaczy w całym kraju. Była to jedna z największych organizacji podziemnych. Latem 1940 roku podporządkowała się Rządowi Rzeczypospolitej na uchodźstwie, po czym weszła w skład Związku Walki Zbrojnej – podziemnej Armii Krajowej.

W tej kolejnych salach zobacz Państwo, jakie były okoliczności tajnej misji Witolda w Auschwitzu, do ją spowodowało, co przysięży w obóz i jak zastąpił tam rzeczywistość opisał.

Konieczny był właściwy dobór ludzi, gdyż wielu Niemców dąskich w konspiracyjnych zawiązkach całkowicie nie polach biew. Dlatego nie oceniałem ludzi według ich stopni

After Witold had arrived in Warsaw at the beginning of November, he reported to major Jan Włodarkiewicz and joined the forming of a conspiracy movement. He took the name of Tomasz Serafiński and subsequently used "Witold" as a code name. On 9 November 1939, the Secret Polish Army was established in the Warsaw district of Żoliborz. In the fall of Bronisława Ostrowska, Witold's sister-in-law. On the next day the main goals of the organisation were formulated: to fight for independence and to keep the society's spirit up.

Jan Włodarkiewicz became the organisation's commander. Witold's task was to create the framework for the conspiracy. Soon, thousands of activists from the whole country joined the Secret Polish Army. It was one of the first underground structures. In the summer 1940 it submitted to the Polish Government in exile and later became a part of the Union of Armed Struggle, independently known as the Home Army.

Here and in the next rooms you will learn about the circumstances of Witold's secret mission in Auschwitz – what it was caused by, what he experienced in the camp and how he described the realities he encountered.

It was necessary to choose people carefully as many officers who were excellent in training would completely disappoint in the battlefields. That is why I never assessed people based on their ranks.

Witold (Polski) - Marek Odrowski, Warszawa 1999

Jan Włodarkiewicz, Komendant TAP

Witold (Polski) - Marek Odrowski, Warszawa 1999

Witold (Polski) - Marek Odrowski, Warszawa 1999

Witold (Polski) - Marek Odrowski, Warszawa 1999

Witold (Polski) - Marek Odrowski, Warszawa 1999

Witold (Polski) - Marek Odrowski, Warszawa 1999

Witold (Polski) - Marek Odrowski, Warszawa 1999

Witold (Polski) - Marek Odrowski, Warszawa 1999

Witold (Polski) - Marek Odrowski, Warszawa 1999

Witold (Polski) - Marek Odrowski, Warszawa 1999

Witold (Polski) - Marek Odrowski, Warszawa 1999

Pierwsze [...] rozmowy prowadziłem z tymi, których duch nie został złamany klęską. Ponieważ takich zgłaszało się wielu, było na kim oprzeć [...] ramy tajnego sprzysiężenia, które nazwałem Tajną Armią Polską.

My first [...] talks were with those whose spirit had not yet been broken by the defeat. Since there were many who wanted to join, they were of a support[...] to build a conspiracy association, which I called the Secret Polish Army

Witold (Polski) - Marek Odrowski, Warszawa 1999

Witold był mrukliwy, mało mówiący, rzadko się śmiał. Miał głęboko osadzone oczy pod krzacastymi brwiami. Tymi oczami przebiegł i rozmawiał.

Witold was sulky, he rarely laughed. He pierced an interlocutor with his hollow eyes under the bushy eyebrows.

Witold (Polski) - Marek Odrowski, Warszawa 1999

Witold (Polski) - Marek Odrowski, Warszawa 1999

Witold (Polski) - Marek Odrowski, Warszawa 1999

Witold (Polski) - Marek Odrowski, Warszawa 1999

Witold (Polski) - Marek Odrowski, Warszawa 1999

Witold (Polski) - Marek Odrowski, Warszawa 1999

Witold (Polski) - Marek Odrowski, Warszawa 1999

Witold (Polski) - Marek Odrowski, Warszawa 1999

Witold (Polski) - Marek Odrowski, Warszawa 1999

Witold (Polski) - Marek Odrowski, Warszawa 1999

Witold (Polski) - Marek Odrowski, Warszawa 1999

Witold (Polski) - Marek Odrowski, Warszawa 1999

Witold (Polski) - Marek Odrowski, Warszawa 1999

Witold (Polski) - Marek Odrowski, Warszawa 1999

Witold (Polski) - Marek Odrowski, Warszawa 1999

[...] koncepcja zbadania obozu w Oświęcimiu powstała wtedy, kiedy kilku przywódców tajnej organizacji w łapankach na mieście zostało aresztowanych i wywiezionych właśnie do Oświęcimia.

[...] the idea to investigate the camp in Oświęcim [Auschwitz] arose when a few leaders of the secret organisation were caught and arrested in the city, and sent to Oświęcim.

Wspomnienie Marku Odrowski

Wspomnienie Marku Odrowski

Wspomnienie Marku Odrowski

Wspomnienie Marku Odrowski

Wspomnienie Marku Odrowski

Wspomnienie Marku Odrowski

Wspomnienie Marku Odrowski

Wspomnienie Marku Odrowski

Wspomnienie Marku Odrowski

Wspomnienie Marku Odrowski

Wspomnienie Marku Odrowski

Wspomnienie Marku Odrowski

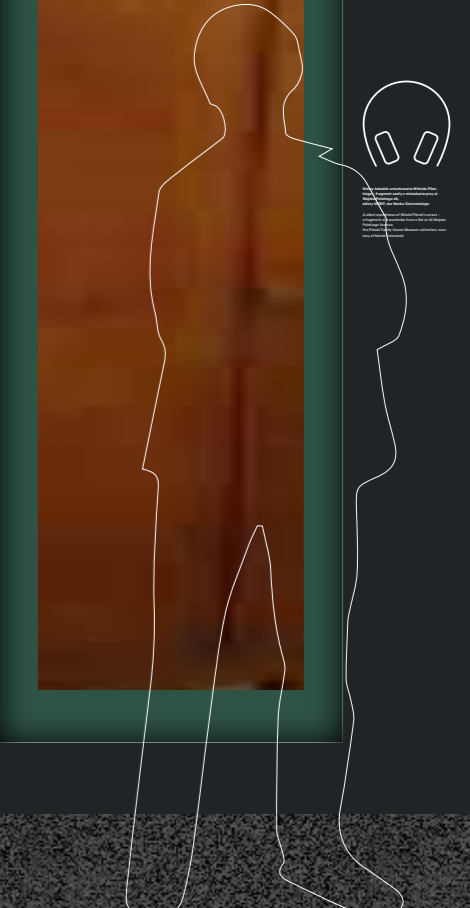
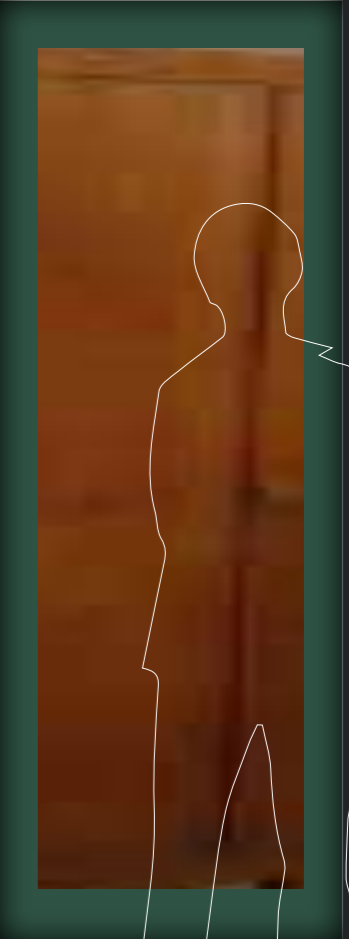
Wspomnienie Marku Odrowski

Wspomnienie Marku Odrowski

Wspomnienie Marku Odrowski

Wspomnienie Marku Odrowski

Wspomnienie Marku Odrowski

Witold (Polski) - Marek Odrowski, Warszawa 1999

Witold (Polski) - Marek Odrowski, Warszawa 1999

Witold (Polski) - Marek Odrowski, Warszawa 1999

Pamiętam, że Witold podeszedł do mnie i pocałował w czoło.

I remember that Witold approached me and kissed me on the forehead.

Witold (Polski) - Marek Odrowski, Warszawa 1999

Witold (Polski) - Marek Odrowski, Warszawa 1999

Witold (Polski) - Marek Odrowski, Warszawa 1999

Witold (Polski) - Marek Odrowski, Warszawa 1999

Witold (Polski) - Marek Odrowski, Warszawa 1999

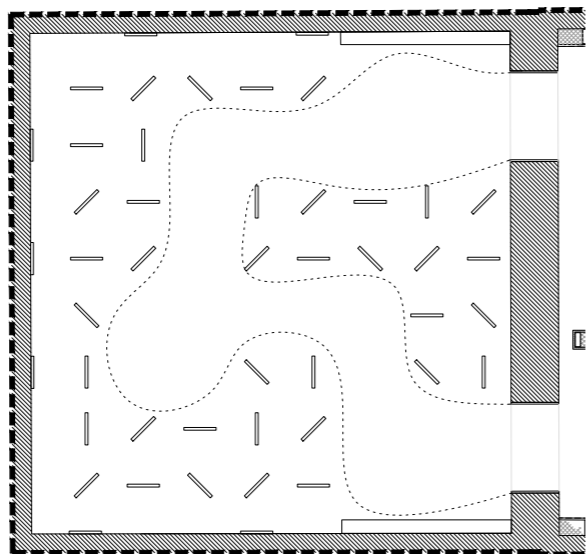
Witold (Polski) - Marek Odrowski, Warszawa 1999

Witold (Polski) - Marek Odrowski, Warszawa 1999

Projekt aranżacji

sala S5

Salę S5 wypełniają stalowe kolumny o przekroju wąskiego prostokąta. Szersze ścianki kolumn wykonane są ze stali malowanej na czarno mat. Węższe ścianki wykończone są lustrem dymionym. Tak dobrany zestaw materiałów tworzy mocny kontrast wizualny i powoduje nieznaczną dezorientację w przestrzeni.

lustro dymione

stal malowana
na czarno

S5_A

Ochotnik

The Volunteer

S5_01

Dostałem w szczękę ciężkim drągtem. Wypłem dwa zęby. Powieki krwawi trochę... Szybko. Od tej chwili staliśmy się tylko numerami. Urzędowa nazwa: brzmiała: Schutzhaftling Nr... -y... Ja miałem numer 409.

I got hit in the jaw with a heavy rod. I spat out two teeth. There was a little blood... Harassment. From that moment on we became mere numbers. The official name was Schutzhaftling number such-and-such... My number was 409.

S5_05

S5_F

Gdy Witold Pilecki / Tomasz Serafiński trafił do Auschwitz, miał dwa zadania: sprawdzić, czym jest oboz, i stworzyć strukturę, która mogłaby wywiadał powstanie - mało ono zostało wsparcia przez oddziały z zewnątrz. W Auschwitz więzionych było wielu polskich oficerów, zatem zadania wydawało się możliwe do wykonania.

When he arrived at Auschwitz, Witold Pilecki / Tomasz Serafiński had two tasks: to investigate what the camp was and to create a structure which could launch an uprising. It was supposed to be supported by the units from the outside. Many Polish officers were imprisoned in Auschwitz, so the task seemed achievable.

S5_07

S5_G

Tymczasem zaczęły płynąć, dziesiątki transportów. Transporty Żydów z całej Europy, kierowane od razu do Birkenau, gdzie budowa baraków obozu (takiego, jaki powstał w pierwszego latia) była już zakończona.

In the meantime, transports carrying tens of thousands of Jews from all over Europe were sent to Birkenau, where the construction of the first buildings of the new camp had already come to an end.

S5_06

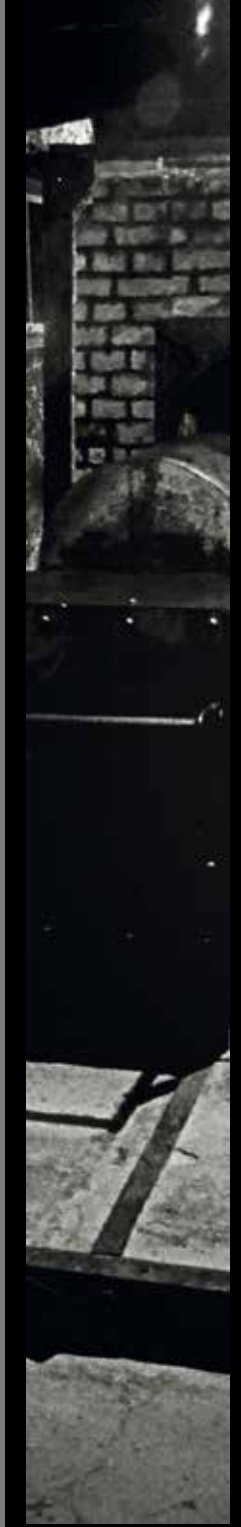
S5_33

W [...] świetle reflektorów, widoczni byli jacyś ludzie [...] W dawnych stróżach w gąszi [...] i drzazgi w rękach, rzucający się z drżącym smierchem na popadływanych kolegów nazystych [...] zadając śmierć z entuzjastycznym jękami chichotem. "Ach, wicez zamknęli nas w zakładzie dla obłąkanych!..."

In [...] reflector light [...] some pseudo-people could be seen. [...] In strange, striped dresses, [...] with sticks in their hands, they assailed our colleagues while laughing aloud [...] they were afflicting death with some kind of nightmarish enthusiasm. "Ah! So we are locked up in a lunatic asylum!..."

S5_10

S5_C

S5_02

Naprzeciwko stały szeregi „bloku” Nr 13 - Straż Kompanie [kompani karnej] które wyrosły w blokowy nazwiskiem Krankenmann [...] wprost nożem. Do S.K. w tamtym okresie szli wszyscy Żydzi, kościół i niektórzy Polacy za sprawą dowódcy. Krankenmann miał obowiązek wykańczać możliwie szybko przydzielanych mu prawie codziennie Häftlinge.

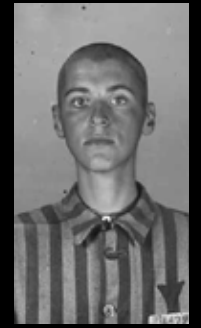
The rows from Block 13 [...] the SK (Strafkompanie) were aligned in a radical manner - with a knife. At that time all the Jews, priests, and some of the Poles with proven infractions were sent to the SK. Krankenmann's duty was to finish off the Häftlinge, who were sent to him almost on a daily basis, as quickly as it was possible [...].

S5_02 odbicie

... wykańczać możliwie szybko...

... to finish them off as quickly as possible...

S5_03

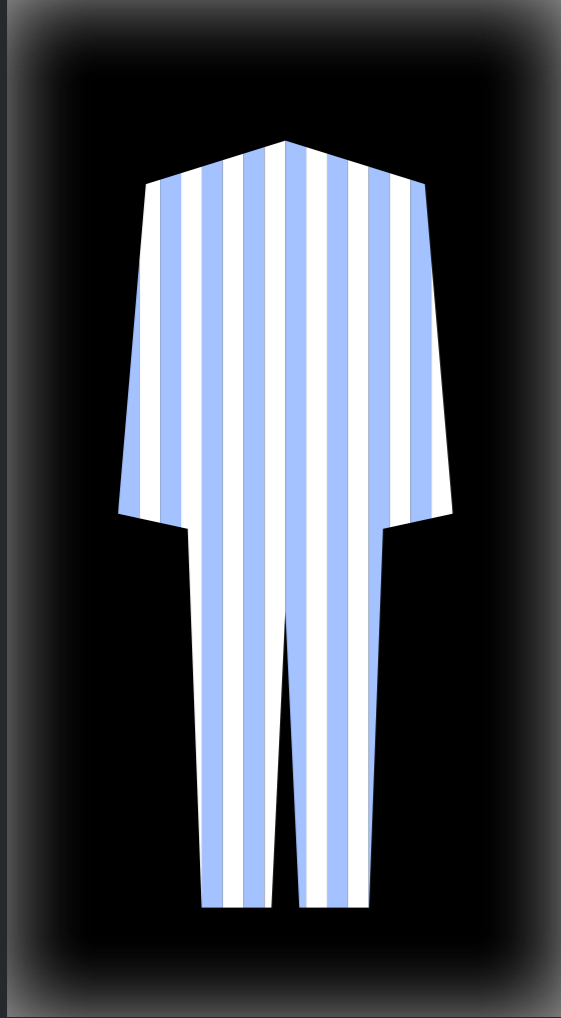
S5_04

S5_E

[...] Komanda, pracujące przy tej pracy, składali się wyłącznie z Żydów i żyły tylko dwa tygodnie. Po tym terminie gazowano je i ciała ich spalali inni Żydzi, nowo przybyli, zespoleni w nowe komanda pracy. Ci nie wiedzieli jeszcze. As pozostały im tylko dwa tygodnie życia, mieli jeszcze nadzieję na dalsze życie.

The Kommandos doing this work consisted solely of Jews and had a lifespan of two weeks. After this time, they were gassed as well, and their bodies were added to the piles of bodies that other Jews, who had just arrived at the camp, had to burn. These new Jews, forming new Kommandos, did not know that they only had two more weeks to live, and clung to some hope of survival.

W okupowanej Polsce Niemcy wprowadzili system terroru, którego istotnym elementem były obozy koncentracyjne. Więźniowie zmuszani do morderczej pracy byli głodzeni i przetrzymywani w prymitywnych warunkach. Jesienią 1941 roku okupanci rozpoczęli eksterminację Żydów na terenach polskich wcielonych do Rzeszy. W 1942 roku przystąpiono do realizacji planu całkowitej zagłady europejskich Żydów.

Największym niemieckim obozem koncentracyjnym na okupowanych ziemiach polskich był KL Auschwitz. Początkowo, od czerwca 1940 roku, obóz był przeznaczony dla Polaków. Od jesieni 1941 roku zwrócono tam Żydów z całej Europy i w 1942 roku stworzono do wymordowania ich obóz zagłady w Birkenau. W czasie działania KL Auschwitz-Birkenau poniosło tam śmierć 1 milion 100 tysięcy ludzi.

Concentration camps were a significant element of the terror system the Germans implemented in occupied Poland. Prisoners, forced to perform deadly labour, were starved and kept in primitive conditions. In autumn 1941 the oppressor initiated the extermination of Jews in the area of Polish lands incorporated into the Third Reich. In 1942 the plan to fully exterminate European Jews was put into effect.

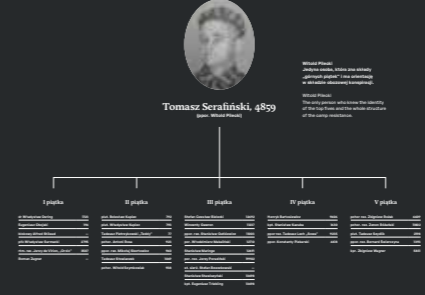
KL Auschwitz was the biggest Nazi concentration camp in the occupied Polish lands; its commandant was SS-lieutenant colonel Rudolf Höss. Initially, from June 1940, only Polish people were imprisoned there. From autumn 1941 the deportation of Jews from around Europe started and in 1942 the Birkenau extermination camp was built. During the time of the KL Auschwitz-Birkenau operation 1,000,000 people were killed there.

Przebieg - obóz przesłany w czasie II wojny światowej, w którym więźniowie byli zmuszani do ciężkiej pracy. W 1942 roku w Auschwitzu rozpoczęła się eksterminacja Żydów. W 1944 roku obóz przesłany został zamieniony w obóz zagłady. W 1945 roku obóz przesłany został wyzwolony przez Armieję Czerwoną.

Przebieg - obóz przesłany w czasie II wojny światowej, w którym więźniowie byli zmuszani do ciężkiej pracy. W 1942 roku w Auschwitzu rozpoczęła się eksterminacja Żydów. W 1944 roku obóz przesłany został zamieniony w obóz zagłady. W 1945 roku obóz przesłany został wyzwolony przez Armieję Czerwoną.

Przebieg - obóz przesłany w czasie II wojny światowej, w którym więźniowie byli zmuszani do ciężkiej pracy. W 1942 roku w Auschwitzu rozpoczęła się eksterminacja Żydów. W 1944 roku obóz przesłany został zamieniony w obóz zagłady. W 1945 roku obóz przesłany został wyzwolony przez Armieję Czerwoną.

Każda z tych „piątek” nie wiedziała nic o „piątkach” innych i sądziła, że jest jedynym szczytem organizacji, rozwijała się samodzielnie, rozgłaszając się tak daleko, jak ją sama energia i zdolności jej członków plus zdolności biologiczne stojących na szczycach misyjnych, a przez „piątkę” stale dobodowywanych, naprzód wypychały.

Each of those five did not know of the existence of other five, it deemed itself to be the top of the organisation and was developing as widely as it was able as the sum of skills and energy of its members allowed.

Plan KL Auschwitz

S6_A

Ja również lubię każdego robaczka, żuczka, groszek i fasolkę, i wszystko, co żyje – dlatego też jest mi bardzo przyjemnie, że w Was – dzieciach moich – widzę te same cechy.

Witold Pilecki, fragment listu do córki

I myself like every worm, beetle, pea and bean and everything alive very much – so I am happy to see that you – my children – share these qualities.

Witold Pilecki, a fragment of a letter to his daughter

100

100

Witold Pilecki, fragment listu do córki

S6_D

ekran projektora

maszyna do pisania wys. 12,5 cm

biurko, wys. 77 cm

S6_B

Pa rodzinie powraca w Witoldzie Witold wrócił do Warszawy przed niepokojami Rzymu. Jakiś czas później, od Eleanory wiedział, że Maria regularnie przysyłała do niego przesłanki po zaparkowanej dla bezpieczeństwa kolekcji chleba sportaśi się z bomb. Aby nie zwrócić uwagi, układał je w kształt kulek i wrzucał do worka. W końcu się spotkali. Przed ponownym rozstaniem Witold napisał listy do dzieci. Witold/Roman nie mógł się z nimi spotkać. Jego rodzina była bezpieczniejsza dzięki podziemiu w Warszawie.

Od sukcesów i obaw Witold/Roman przekazywał rodzinie kompromisyjne dane dotyczące uczestnictwa w powstaniu. Witold, do organizacje weszły już w czasie wybuchu powstania. To jednak okazało się nieudane. W kolejnych latach powstania i w Warszawie o kochał Witold/Roman po wyjściu z obozu. O tym, jak plany Żurzy i rodziny o jego powrocie z Marią, dalszą działalność kompromisyjną, udział w powstaniu w Warszawie i o tym, jak pomógł się jego tryby po upadku powstania.

After a short stay in Nowy Witold, Witold arrived back in Warsaw as Roman Jazdzewski. As Eleanora informed him, his wife regularly visited a stationery for supplies for the bookshop where she worked at that time. Witold was eager to meet with Maria. To avoid leaving a message he had written for her for days in the street. Finally they met. Before another departure, Witold wrote letters to his children. Witold/Roman could not be exposed, his family was safe as long as he remained in the shadows.

Since his escape from the camp Witold/Roman would continue the underground activities to attack Auschwitz with partisan units. He knew that the organization within the camp was capable of functioning in the spring. This, however, turned out to be impossible. In the following years you will have about Witold/Roman's fate after he had escaped the camp – how he wrote the final Żurzy report, about his encounter with Maria, subsequent compromise work, participation in the Warsaw Uprising of 1944 and about his life after the uprising was defeated.

S6_C

Więć mam opisać możliwie suche fakty [...]. Spróbuję więc... lecz człowiek przecież nie był z drewna...

Witold Pilecki, Report z Auschwitz

So I am to write down, if possible, plain facts, [...]. And so I shall try... But a man is not made of wood [...].

Witold Pilecki, The Report from Auschwitz

Witold Pilecki napisał dwa Raporty z Auschwitza. Pierwszy, tzw. 'Raport 19', przygotował zaraz po ucieczce, w czerwcu 1942 roku. Został w nim najważniejszy ustalenia. Dotyczył do niego dokument 'Tytuł 26' i inne sprawy w Auschwitzu, z katastrofami naziskimi kompromisyjnymi. Drugi, Raport powstał 100 stronami, powstał w Włozach latem 1946 roku i został przekazany generałowi Tadeuszowi Pileckiemu tuż przed powstaniem Państwowego Archiwum.

Składam moją pracę na ręce Pana Generała

Tomasz z Działu Cienia
- Cpt. Witold

Pa ucieczce z obozu i krótkim pobycie w Nowym Witoldzie, Witold wrócił do Warszawy pod przybranym nazwiskiem Romana Jazdzewskiego.

Witold Pilecki wrote two Reports from Auschwitz. The first one, the so-called the '19' Report, was prepared soon after the escape, in June 1942. Pilecki included his main findings there. He also attached a document called 'Title 26' and other resistance in Auschwitz with the encrypted names of the conspirators. The second one, more than 100 pages long, was created in Italy in the summer of 1946 and was later passed on to General Tadeusz Pilecki's soon before Pilecki came back to Poland.

I hand in my work to the General

Tomasz from Auschwitz
- Cpt. Witold

After the escape from the camp and a short stay in Nowy Witold, Witold arrived back in Warsaw as Roman Jazdzewski.

Raport
The Report

Akcja „Burza” i Powstanie Warszawskie

Operation Tempest and the Warsaw Uprising

Świadomość, że w dogasających zgłiszczach, porozrzucanych kopczykach z gruzu znajdują się mogiły tych, co stanowić mieli naszą przyszłość narodową, „ci najlepsi z najlepszych”, zmuszała do refleksji.

Wspomnienie Eleonory Ostrowskiej

It made one reflect upon knowing that the graves of the ones who were supposed to be the future of our nation, 'the best of the best', were scattered among the ashes and the heaps of debris.

Eleonora Ostrowska's recollection.

Ody 1 sierpnia 1944 roku wybuchło Powstanie Warszawskie, Witold Pilecki / Roman Jasterak był oficerem głęboko tajnej organizacji NIE, której zadaniem była kontrowersyjna walka z wroczoną Armią Czerwą. Z tego powodu nie udało mu się przylączyć się do zryw. Mimo zakazu został aresztowany i trafił jako szeregowy żołnierz do niemieckiego obozu koncentracyjnego „Chłobczy II”.

When on 1 August 1944 the Warsaw Uprising broke out, Witold Pilecki / Roman Jasterak was an officer of the thoroughly secret organization NIE, whose aim was to continue fighting after the arrival of the Red Army. 'Nie' is the first syllable of the word 'independence' (independence but also a 'no' in Polish and therefore a symbol of resistance against the USSR. Due to his secret work, Witold was forbidden to join the uprising. He accepted the prohibition. Witold concealed his officer rank and joined the 1st 'Chłobczy II' Battalion.

Historical photograph showing soldiers during the Warsaw Uprising.

Historical photograph showing soldiers during the Warsaw Uprising.

S7_B

Żołnierz Andersa

The Soldier of General Anders Army

Jan Mierzanowski, który był z ojcem w powstaniu i obydwu obozach, wspominał mi, że zarówno w Lamsdorfie, jak i w Murnau planowali z ojcem ucieczkę, ale historia potoczyła się inaczej.

Wspomnienie Andrzeja Piskiego

Jan Mierzanowski, who fought with my father in the uprising and was detained with him in two camps, told me that in both Lamsdorf and Murnau they were planning an escape, but things worked out differently.

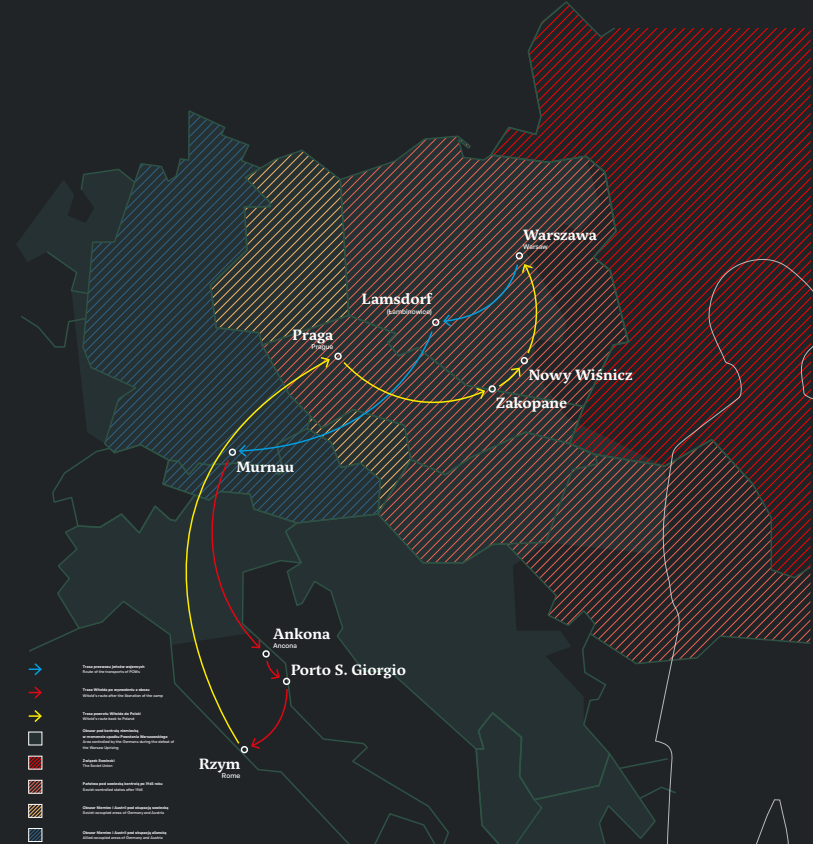
Andrzej Piskie's recollection

Andrzej Piskie (1914-1998) był żołnierzem Armii Krajowej, uczestnikiem Powstania Warszawskiego, żołnierzem Armii Andersa, a także żołnierzem Armii Czerwonej. Po wojnie był działaczem społecznym i politycznym.

Od trzech gwiazdek kapitana w 1938 roku do takich samych trzech gwiazdek rotmistrza w 1943 roku – długa i dostatecznie trudna przesłodka drogi. Praca przed wojną [...], pod przybranym nazwiskiem w pewnej komórce, swobodnej na rzecz pseudonimu [...]. W lutym 44 [...] zostaję awansowany do stopnia rotmistrza [...]. Wrzeczcie sobie dopiędalem.

From three captain stars in 1938 to the same three stars of the cavalry captain in 1943 – I travelled a long and difficult journey. Working before the war [...], under an adopted name in a certain unit I am promoted for the sake of a code name [...]. In February 1944 [...] I am promoted to the rank of a captain [...]. I have caught up with myself.

Liczyliśmy, że Amerykanie i Brytyjczycy będą uznawali rząd w Londynie, że wrócimy do kraju i mu służyć. Nie myślałem, że komuna tak opamięje Polaków. On też w to nie wierzył.

We hoped that the British and the Americans would acknowledge the Government in London, that we would return to the country to serve it. I had no idea that the new communist regime would take Poland over. He did not believe that either.

Andrzej Piskie (1914-1998) był żołnierzem Armii Krajowej, uczestnikiem Powstania Warszawskiego, żołnierzem Armii Andersa, a także żołnierzem Armii Czerwonej. Po wojnie był działaczem społecznym i politycznym.

Po upadku powstania Wiślicki – jak pod własnym nazwiskiem – wraz z innymi żołnierzami „Zgrupowania „Chrobry II” trafił kolejno do obozów jenieckich w Lamsdorf i Murnau. W lipcu 1944 roku, po przesłuchaniu przez alianców, popędził do włoskiej Ankony. W sierpniu dostał przydział do B. Szarych. W Porto San Giorgio najpierw dbał o węgry i Rumunów. Dążył do powrotu do Polski.

After the Warsaw Uprising was defeated, Wiślicki – this time under his own name – along with other soldiers from the „Chrobry II” Battalion were taken to prisoner of war camps in Lamsdorf and Murnau, respectively. In July 1944, after the camp was liberated by the Western Allies, Wiślicki went to Ancona in Italy. In August he was assigned to the Polish II Corps in Porto San Giorgio. He worked as a language instructor of his captives. He was determined to go back to Poland.

Andrzej Piskie (1914-1998) był żołnierzem Armii Krajowej, uczestnikiem Powstania Warszawskiego, żołnierzem Armii Andersa, a także żołnierzem Armii Czerwonej. Po wojnie był działaczem społecznym i politycznym.

Andrzej Piskie (1914-1998) był żołnierzem Armii Krajowej, uczestnikiem Powstania Warszawskiego, żołnierzem Armii Andersa, a także żołnierzem Armii Czerwonej. Po wojnie był działaczem społecznym i politycznym.

S7_C

Teraz rozumiem, że obecność pana w kraju jest potrzebna.

Now I understand that your presence in the country is necessary.

Andrzej Piskie (1914-1998) był żołnierzem Armii Krajowej, uczestnikiem Powstania Warszawskiego, żołnierzem Armii Andersa, a także żołnierzem Armii Czerwonej. Po wojnie był działaczem społecznym i politycznym.

Andrzej Piskie (1914-1998) był żołnierzem Armii Krajowej, uczestnikiem Powstania Warszawskiego, żołnierzem Armii Andersa, a także żołnierzem Armii Czerwonej. Po wojnie był działaczem społecznym i politycznym.

Życie pokonane samotnością, wykorzystując kuperem wystrzały brzozy.

Andrzej Piskie (1914-1998) był żołnierzem Armii Krajowej, uczestnikiem Powstania Warszawskiego, żołnierzem Armii Andersa, a także żołnierzem Armii Czerwonej. Po wojnie był działaczem społecznym i politycznym.

Za żelazną kurtyną

Behind the Iron Curtain

Jakim prawem wam, Polakom, zachciewa się niepodległości Polski, tu sięga władza ruska i potrafimy wybić wam z głowy niepodległość, od tego jest marsz. Rokossowski, żeby was usadzić.

Matouz Frydman, Śledczy Informacji Wojskowej

How dare you, Poles, to seek independent Poland; here is the Soviet power and we know how to get independence out of your head. Marshall Rokossowski is here to put you down.

Matouz Frydman, an Investigator at the Military Information

8 maja 1945 roku oficjalnie skończyła się wojna. W tej części Europy zwyciężył był Związek Radziecki, który rozszerzył strefę wpływów. W wyniku ustaleń mocarstw na konferencjach w Teheranie i Jałcie, Polska znalazła się pod sowietskimi panowaniem. Straciła Kresy Wschodnie – z Wilnem, Grodnem i Ławemem, a na zachodzie zostały do niej przyłączone ziemie przed wojną należące do Niemiec. W Polsce miały zostać przeprowadzone wolne i nieskrępowane wybory. Jednak władza komunistyczna była instalowana przy pomocy Armii Czerwonej i jejnej polskiej satelity – NWPW. Wybory zostały całkowicie sfałszowane.

On 8 May 1945 the war was officially over. In this part of Europe the Soviet Union was victorious and expanded their area of influence in the region. Following the agreements of the Tehran and Yalta conferences, it was decided that Poland would be under Soviet control. The Eastern Borderlands – with Wilno, Grodno and Łów were lost, and on the West the formerly pro-West German lands were joined to the country. Free and uncontested elections were supposed to be held in Poland. However, the communist regime was being installed with the support of the Red Army and the NWPW, the secret political police. The elections were fully counterfeited.

Szczytno

Marja Skotnicka - 1945 r. Wzrost: 1,60 m. Ciężar ciała: 45 kg. Waga serca: 180 g. Ciężar płuc: 100 g. Ciężar wątroby: 120 g. Ciężar nerek: 100 g. Ciężar pęcherzyka żółciowego: 10 g. Ciężar trzustki: 10 g. Ciężar śledziony: 10 g. Ciężar wątroby: 120 g. Ciężar nerek: 100 g. Ciężar pęcherzyka żółciowego: 10 g. Ciężar trzustki: 10 g. Ciężar śledziony: 10 g.

Otrzymałem zadanie, by przysyłać [...] do II Korpusu Generała Andersa jak najwięcej wiadomości z kraju z różnych źródeł. [...] o sposobach administrowania krajem, o rozwoju partii politycznych i ewentualnych antagonizmach pomiędzy partiami.

Władysław Płocik

Płocik/Anderski wrócił do Polski z Włoch 22 października 1945 roku. Razem z nim przyjechała Marja Skotnicka jako Krysztyna Kwaśniewska do pomocy w sprawach kantonierzyków. Witold/Roman wysyłał na Zaxhold informacje o sytuacji w Polsce pod rządami komunistów.

Płocik/Anderski came back to Poland from Italy on 22 October 1945. Marja Skotnicka (under the name of Krysztyna Kwaśniewska) arrived with him to help with paperwork. Witold/Roman was sending information on the situation in Poland under the communist regime to the West.

I received an order to send [...] as much information about the country, on various subjects to the II Corps of General Anders [...] on the country's administration, development of political parties and potential antagonisms between them.

Władysław Płocik

Ostrów

Opisany obszar stanowił teren, na którym w 1945 roku, w ramach akcji „Wisła”, zostały przesiedlone Polacy z terenów wschodniej Polski. W tym obszarze znajdowały się m.in. Ostrów Mazowiecka, Warszawa i Bochnia.

Granica satelona ponad głowami Polaków w smokach skłoniła, moczarnie, Bukarczo, Lida i Wilno zniknęły się po jej wschodniej stronie. The border established over the Polish heads by the great powers, Sukurczo, Lida and Wilno were to the east of the border.

Warszawa

Płock

Augustów

Grodno

Ja już żyć nie mogę [...] mnie wykończono. Oświęcim to była igraszka.

Wład Płocik to Eleanor Ottowska, who, together with his wife, attended the trial.

I can't bear this anymore [...] I am finished. Auschwitz was just a plaything.

Władysław Płocik i jego żona przybyli do Oświęcimia, aby obserwować proces. Władysław Płocik i jego żona przybyli do Oświęcimia, aby obserwować proces. Władysław Płocik i jego żona przybyli do Oświęcimia, aby obserwować proces.

Gdy ojciec wszedł na salę rozpraw, nie mógł krzyknąć prosto głową, ponieważ miał polamane obojczyki [...].

When father entered the courtroom, he couldn't keep his head straight - his collarbones had been broken [...].

Władysław Płocik i jego żona przybyli do Oświęcimia, aby obserwować proces. Władysław Płocik i jego żona przybyli do Oświęcimia, aby obserwować proces.

Sędziostwo było jednym z kluczowych narzędzi terroru komunistycznego. Wraz z prokuraturą i organami śledczymi stanowiła system sądowni. Osoby aresztowane za niezgodność z nową władzą były aresztowane i po brutalnych przesłuchaniach. Zwykle wyroki długoterminowego więzienia lub śmierci. Ciężkie więzienia, na których dokonano zbrodni ludobójstwa, nie były wyłącznie oddziałami, ale strefami obywateli w specjalistycznych dołkach - w Warszawie, Łódź, w Szubawie albo na tzw. Łączce koło ometarza powiatwiskiego.

Courts were one of the key terror tools under the communist regime. Together with prosecution and law enforcement offices it was a crime syndicate. People deemed dangerous for the new power were arrested and sentenced after brutal interrogations. They were usually sentenced for long imprisonment or death. Bodies of the prisoners were not given away to families but secretly hidden in unmarked pits - in Warsaw among others in the Stoborz district or at the so-called Łączka near the Powiśle cemetery.

W sprawach politycznych bijemy i będziemy bił. To jest nasz przy sposób zmierzania naszych wrogów do niewolniczo prawdy.

In the political issues we beat and we are going to beat as this is the best way to force our enemies to tell the truth.

Władysław Płocik i jego żona przybyli do Oświęcimia, aby obserwować proces. Władysław Płocik i jego żona przybyli do Oświęcimia, aby obserwować proces.

Ody Witold wraz z grupą współpracowników został aresztowany, wiadomo było, że ponownie trafi do piaski. Komunistyczne śledztwo zostało zakończona w grudniu 1945 roku. Pałacowy proces przed Włokajowym Sądem Rajonowym w Warszawie rozpoczęła w marcu 1946 roku. Płocik razem z Marią Skotnicką i Tadeuszem Płocikiem dostał wyrok śmierci. Marja przetrwała oświadczenie, że oświe w czasie rozprawy powiedział: „Stawiam się tak, żeby w godzinie śmierci mógł się rzucić oświec nia łką”.

When Witold together with his group of collaborators was arrested, it was clear that he would be sent to the pits. The communist investigation was completed in December 1945. The Palace trial before the Włokajowski District Court in Warsaw began in March 1946. Płocik and Marja Skotnicka and Tadeusz Płocik were sentenced to death during the trial. Marja survived the trial by saying during the trial: "I am standing as I am, so that in the hour of death I can throw myself at the feet of the Lord."

Na sali sądowej mama zauważyła, że ojciec miał pozrywane paznokcie.

In the courtroom the mother noticed that the father's fingernails were torn.

[...] Prowadzono dwóch skazanych. Pierwszy pojawił się Witold Pilecki. Miał usta związane białą opaską. Prowadziło go pod ręce dwóch strażników. Ledwie dotykał stopami ziemi. I nie wiem, czy był wtedy przytomny. Sprawiał wrażenie zupełnie omdlałego... A potem salwa.

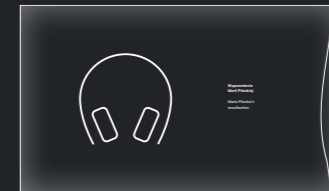
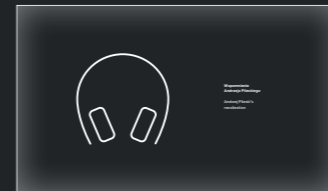
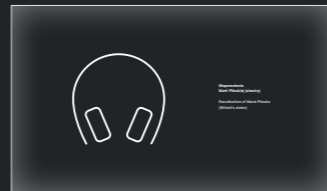
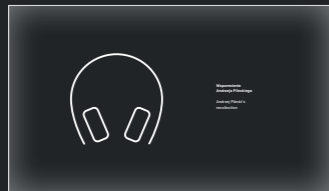
Ksiądz Jan Stepiel, kapłan AK, więzień Rakowieckiej

[...] Two prisoners were led in. Witold Pilecki appeared as the first one. His mouth was tied with a white band. Two guards were leading him, his feet barely touched the floor – I am not sure whether he was conscious or not. He seemed to have completely passed out... And then, a salvo.

Jan Stepiel, a priest of the Home Army, a prisoner at Rakowiecka Street

ODBLASKI W PODWIELKOWYCH WYKŁADACH Z MIEJSCEM NA KROTKI PODPIS / OPS

W CENTRALNYM POWIĘCZ PODWIELKOWA, DŁAŁO Z WYKROJEM ŚMIEJO

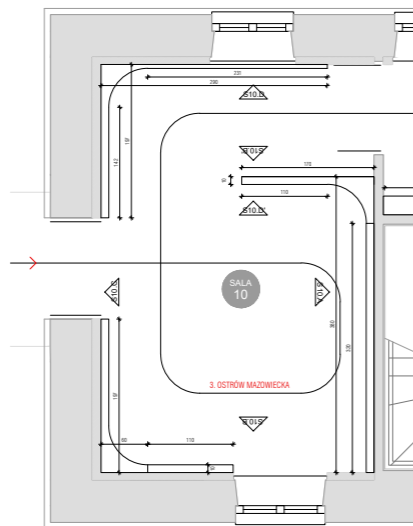

PROŚBA O INFORMACJE: JAN JEST RODZIMYM
SIOSTRĄ NA OPIECE: „JA SIĘ BOJĘ W PRZEDZIALE
NOCAI MOJĄ NA OPIEKĘ NA DŁUGO”

Projekt aranżacji

S10 to pierwsza sala w domu. Ściany są tutaj wykończone na biało, a motywem przewodnim są ścianki ekspozycyjne o zaokrąglonych rogach i drewnianych detalach. Front ścianek tworzą kompozycje elementów graficznych konsekwentnie nawiązujące do sal na poziomie -1, ale w innym zestawie materiałowym. Aby zwiększyć możliwości ekspozycyjne w tej sali wprowadziliśmy drzwiczki pod którymi kryje się dodatkowa treść.

sala S10

detal drewniany

otwarte drzwiczki

Ostrów Mazowiecka

Mama tam się wychowała, tam się nauczyła zawodu, była bardzo zakochana w tym swoim otoczeniu. I była bardzo lubiana.

Wspomnienie Andrzeja Płockiego

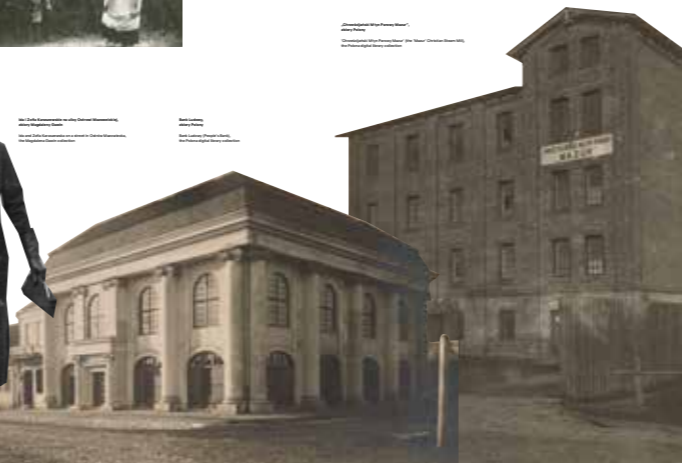
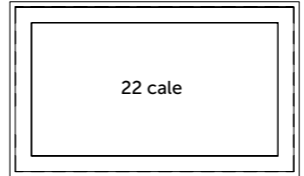
That's where she grew up, where she learned the ropes of her occupation. She was very much in love with the surroundings; she was very likeable, too.

Andrzej Płocki's recollection

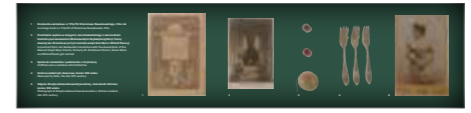
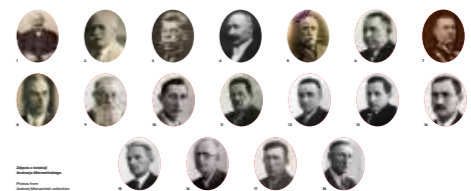
W XIV wieku książę Janusz I Starszy zbudował dwór na skraju Puszczy Białej. Sto lat później Ostrów Mazowiecka była już miastem. Rzecznieli się dzięki porobieniu na szlaku handlowym, wiodącym tu bródami w Bruku i Nurze. Wiadomo, że pierwsza szkoła parafialna została tu w 1441 roku. W 1644 roku w mieście powołano „Bractwo Literackie”, a siedemdziesiąt lat później utworzono szpital dla osób starych i chorych. Z 1641 roku pochodzi pierwsza wzmianka o ostrów-
skich Żydach. Po potopie szwedzkim miasto podpadło. W wyniku rozbiorów znalazła się w zaborze pruskim. A w czasach napoleońskich w Królestwie Warszawskim, a potem pod władzą carską. Na początku lat 60. XIX wieku mieszkańcy Ostrówi brali udział w manifestacjach i rozbie-
gach przeciwko polityce carskiej. W ramach powstanieliwych represji wielu mieszkańców zostało na Sybir, wzmocniono fortyfikacje. Wtedy też nappłynęli, wycieńnieni z carstwowych ziem cesar-
stwa, rosyjscy Żydzi. Na przełomie XIX i XX w. nastąpił rozwój gospodarczy miasta. Wtedy od 1891 r. miasto pole-
cało kolejom. Zbudowano nowoczesne hale targowe, dwa młyny parowe, kilka angielskich, zakłady rolniczo-techniczne straż-
nicza. Kiedy Młodzieńców Szarych Polaków, rozwinęli się ruch spółdzielczy. W okresie międzywojennym miasto dynamicznie się rozwijało, zbudowano między innymi lożyskocigłownię gma-
zjam, rafineria i browar.

W 1441 roku książę Janusz I Starszy zbudował dwór na skraju Puszczy Białej. Sto lat później Ostrów Mazowiecka była już miastem. Rzecznieli się dzięki porobieniu na szlaku handlowym, wiodącym tu bródami w Bruku i Nurze. Wiadomo, że pierwsza szkoła parafialna została tu w 1441 roku. W 1644 roku w mieście powołano „Bractwo Literackie”, a siedemdziesiąt lat później utworzono szpital dla osób starych i chorych. Z 1641 roku pochodzi pierwsza wzmianka o ostrów-
skich Żydach. Po potopie szwedzkim miasto podpadło. W wyniku rozbiorów znalazła się w zaborze pruskim. A w czasach napoleońskich w Królestwie Warszawskim, a potem pod władzą carską. Na początku lat 60. XIX wieku mieszkańcy Ostrówi brali udział w manifestacjach i rozbie-
gach przeciwko polityce carskiej. W ramach powstanieliwych represji wielu mieszkańców zostało na Sybir, wzmocniono fortyfikacje. Wtedy też nappłynęli, wycieńnieni z carstwowych ziem cesar-
stwa, rosyjscy Żydzi. Na przełomie XIX i XX w. nastąpił rozwój gospodarczy miasta. Wtedy od 1891 r. miasto pole-
cało kolejom. Zbudowano nowoczesne hale targowe, dwa młyny parowe, kilka angielskich, zakłady rolniczo-techniczne straż-
nicza. Kiedy Młodzieńców Szarych Polaków, rozwinęli się ruch spółdzielczy. W okresie międzywojennym miasto dynamicznie się rozwijało, zbudowano między innymi lożyskocigłownię gma-
zjam, rafineria i browar.

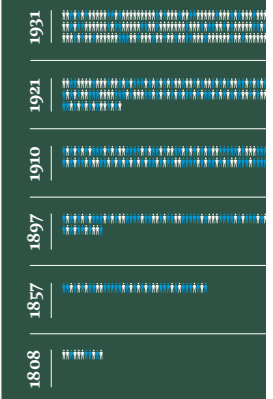
W 1441 roku książę Janusz I Starszy zbudował dwór na skraju Puszczy Białej. Sto lat później Ostrów Mazowiecka była już miastem. Rzecznieli się dzięki porobieniu na szlaku handlowym, wiodącym tu bródami w Bruku i Nurze. Wiadomo, że pierwsza szkoła parafialna została tu w 1441 roku. W 1644 roku w mieście powołano „Bractwo Literackie”, a siedemdziesiąt lat później utworzono szpital dla osób starych i chorych. Z 1641 roku pochodzi pierwsza wzmianka o ostrów-
skich Żydach. Po potopie szwedzkim miasto podpadło. W wyniku rozbiorów znalazła się w zaborze pruskim. A w czasach napoleońskich w Królestwie Warszawskim, a potem pod władzą carską. Na początku lat 60. XIX wieku mieszkańcy Ostrówi brali udział w manifestacjach i rozbie-
gach przeciwko polityce carskiej. W ramach powstanieliwych represji wielu mieszkańców zostało na Sybir, wzmocniono fortyfikacje. Wtedy też nappłynęli, wycieńnieni z carstwowych ziem cesar-
stwa, rosyjscy Żydzi. Na przełomie XIX i XX w. nastąpił rozwój gospodarczy miasta. Wtedy od 1891 r. miasto pole-
cało kolejom. Zbudowano nowoczesne hale targowe, dwa młyny parowe, kilka angielskich, zakłady rolniczo-techniczne straż-
nicza. Kiedy Młodzieńców Szarych Polaków, rozwinęli się ruch spółdzielczy. W okresie międzywojennym miasto dynamicznie się rozwijało, zbudowano między innymi lożyskocigłownię gma-
zjam, rafineria i browar.

Niektórzy ostrówscy radni Selected Ostrów councilmen

1. **Janusz I Starszy** (1441-1489) - książę Mazowiecki, założyciel Ostrówi Mazowieckiej. W 1441 roku zbudował dwór na skraju Puszczy Białej. W 1441 roku w mieście powołano „Bractwo Literackie”, a siedemdziesiąt lat później utworzono szpital dla osób starych i chorych. Z 1641 roku pochodzi pierwsza wzmianka o ostrów-
skich Żydach. Po potopie szwedzkim miasto podpadło. W wyniku rozbiorów znalazła się w zaborze pruskim. A w czasach napoleońskich w Królestwie Warszawskim, a potem pod władzą carską. Na początku lat 60. XIX wieku mieszkańcy Ostrówi brali udział w manifestacjach i rozbie-
gach przeciwko polityce carskiej. W ramach powstanieliwych represji wielu mieszkańców zostało na Sybir, wzmocniono fortyfikacje. Wtedy też nappłynęli, wycieńnieni z carstwowych ziem cesar-
stwa, rosyjscy Żydzi. Na przełomie XIX i XX w. nastąpił rozwój gospodarczy miasta. Wtedy od 1891 r. miasto pole-
cało kolejom. Zbudowano nowoczesne hale targowe, dwa młyny parowe, kilka angielskich, zakłady rolniczo-techniczne straż-
nicza. Kiedy Młodzieńców Szarych Polaków, rozwinęli się ruch spółdzielczy. W okresie międzywojennym miasto dynamicznie się rozwijało, zbudowano między innymi lożyskocigłownię gma-
zjam, rafineria i browar.

1808
1857
1897
1910
1921
1931

Społeczność ostrowskich Żydów

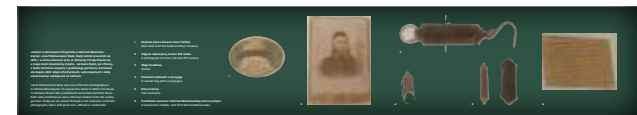
O żywotność gminy żydowskiej w Ostrowi Mazowieckiej świadczą liczniejsze to synagoga, lazarety rytualne (mikwa) i wyższa szkoła talmuźna (jesziva). W okresie międzywojennym Żydzi zgromiili się przeważnie rzemieślniczym handlem – w latach 30. na 107 sklepów spożywczych Ostrowi 88 należało do Żydów. Użyciem okazały się żydowskiej krawczy i szewcy. W mieście działały żydowskie partie, wity i ruch sportowy, przybłał klub sportowy „Makabi”, istniały szkoły, dobrze wyposażona biblioteka i liczne organizacje społeczne.

The Jewish community in Ostrow Mazowiecka

The Jewish community was vibrant in Ostrow Mazowiecka – a synagogue, a mikvah – a ritual bath, and a yeshiva – a school for studying the Talmud, were located here. In 1918-1919 Jews were mostly craftsmen and tradesmen – in the 1930s 88 out of 107 grocery shops in Ostrow were Jewish-owned. Jewish labors and shoemakers were well respected in the town. Political parties were active in Ostrow. Zionism was firm, the Maccabi youth sport club was resiliant, schools, well-equipped libraries and numerous social organizations were also located there.

Historical photograph showing a group of people, likely a community gathering or a religious event, in a historical setting.

Historical photograph showing a group of people, possibly a community meeting or a religious gathering.

Historical photograph showing a group of people, possibly a community meeting or a religious gathering.

wejscie do sali

Ostrow Mazowiecka – miasto oficerskie

Na charakter miasta miała wpływ Szkoła Podchorążych Piechoty w pobliżu Komarowa. 11 listopada 1918 roku uczniowie Szkoły Aspirantów Oficerskich w Komarowie, pod wodzą porucznika Stefana Roweckiego, wraz z członkami Polskiej Organizacji Wojskowej i strażnikami rozbili Niemców w powiecie ostrowskim. Szkoła prowadziła rok wcielonej w porządkowych kaszarach, by przy gotowości kadry dla podlegających Niemcom Polaków Bliz Zdręczyńskich. Po tym, jak została przeniesiona do Warszawy, wcielili do Ostrowi Mazowieckiej po 1924 roku jako Szkoła Podchorążych Piechoty. Kaszarowe budynki dostosowano do potrzeb uczelni. Powstały kompleks sportowy z basenem, wiatła sportobrotowa i kino. Zafabrykano sznur i teatr. Wystawiono dwa zapędy pomników widołowe, wędrowców oraz pomnik Józefa Piłsudskiego.

Do wybuchu wojny wykształcono dziesiąt tysięcy oficerów. W sierpniu 1939 roku sformowano 41. Rezerwową Dywizję Piechoty, która przeszła do wojny at na Lubelszczyznę – w ostatnich walkach brał udział Witold Piłsudski. Absolwenci szkoły walczyli na wszystkich frontach II wojny. W sierpniu 1944 roku Niemcy spalili budynki kaszar, a żołnierze sowiejscy wywieźli pomnik Stefana Batorzkiego. W 1960 roku taki sam los spotkał pomnik biskupa Blanderskiego i marszałka Piłsudskiego.

Historical photograph showing a group of people, possibly a community meeting or a religious gathering.

Ostrow Mazowiecka – officers' town

Infantry Cadet School from nearby Komarowo had a great impact on the town's characteristics. On 11 November 1918, when Poland regained its independence, trainees from the Officers Aspirants School in Komarowo, led by lieutenant Stefan Rowecki (disarmed the Germans in Ostrow county together with members of Polish Military Union and fire fighters). The school had been established a year earlier to prepare the staff for the Polish Army Forces subject to the Germans – Politische Wehrmacht. After it had been moved to Warsaw, the School was re-established in Ostrow Mazowiecka after 1924 as the Infantry Cadet School. The buildings of the military barracks were adapted to suit the needs of the school. Sport facilities with a swimming pool, a parachute tower and a cinema were built. A choir and a theatre were also established. Two sets of monuments of kings and military leaders, among them of Józef Piłsudski, were unveiled.

By the time World War II broke out, 10,000 trained officers had left the school. In August 1939 the 41st Reserve Infantry Division was established, which went a long military road as far as to the Lublin region in today's south-east Poland. Witold Piłsudski took part in the final fights of the Division. The school graduates fought on every front of World War II. In August 1944 the Germans burnt down the school buildings, and the Soviet soldiers blew up the monument of Stefan Batorzki, a Polish king from the 14th century. In 1960 the communist authorities did the same to the monuments of Bishop Blanderski and Marshal Piłsudski.

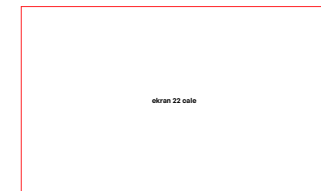

Na tutek wyzporowane ryłwoty (potrzebne zdjecie w lepszaj jakości)

18. Pułk Artylerii Lekkiej

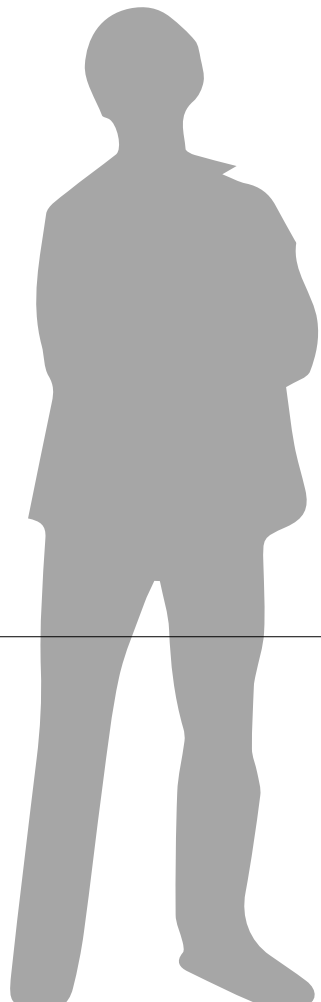
W roku 1922 przybył do Ostrowi Mazowieckiej 18. Pułk Artylerii Lekkiej, zastawiony w walkach z armią konna Rosyjskiego w wojnie polsko-bolszewickiej. We wrześniu 1939 roku walczył pod Ostrowem, Nowogrodem, Lomżą, Jaskółką i Zambrowem. 11-12 września walczył do ostatniego naboju pod Andrzejowem. Pomimo ciężki zniszczenia 18 Pułk nie zaprzestali walki, część z nich walczyła się do konspiracji, wielu walczyło na frontach II wojny światowej. Glini w niemieckich i sowieckich łagrach, 27 oficerów pułku spoczęło w katyńskich gróbach.

18th Light Artillery Regiment

The 18th Light Artillery Regiment arrived at Ostrow Mazowiecka in 1922. They were famous for their fight with the cavalry led by Semyon Mikhailovich Budenny during the Polish-Soviet War. In September 1939 the regiment fought at Ostrow, Nowogrod, Lomza, Jaskol and Zambrow. On 11-12 September they fought at Andrzejow until the last bullet was fired. Despite the defeat the soldiers of the regiment did not cease to fight – some of them joined the conspirators, many fought on other fronts of the Second World War. They died in German and Soviet forced labour camps; 27 officers of the regiment were killed in the Katyn massacre in 1940.

okno

W tej sali kompozycję uzupełniliśmy o motywy roślinne.

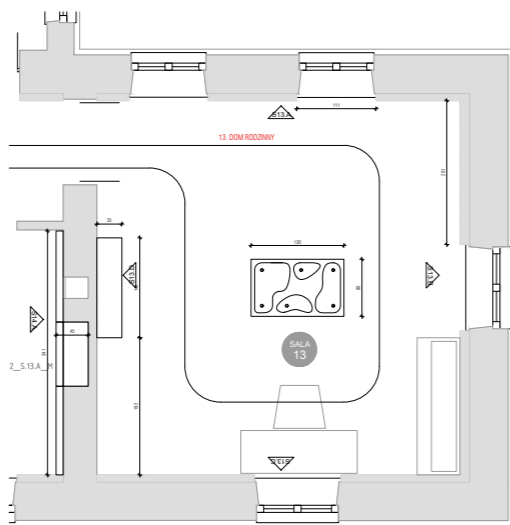

element wypchnięty wycinany po kształcie krawędź fornirowana

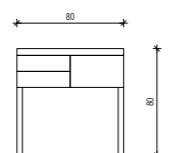
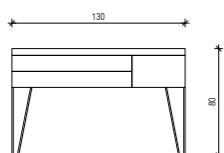
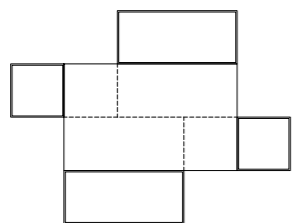
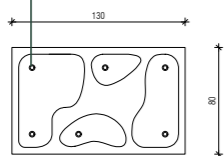
Projekt aranżacji

W sali S13 znajdują się oryginalne meble z domu Ostrowskich oraz pamiątkowe zdjęcia rodzinne. Aby utrzymać charakter tego wnętrza wprowadziliśmy zestaw mebli ekspozycyjnych nawiązujących formą do mebli domowych.

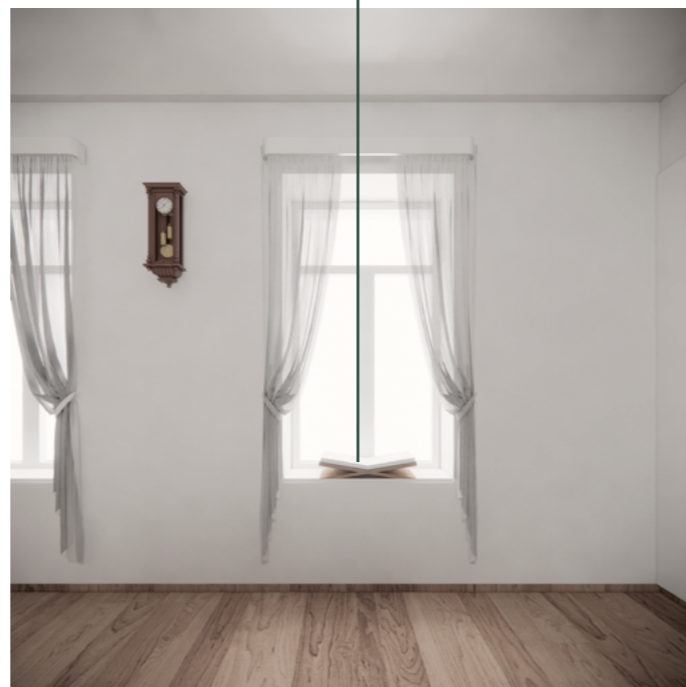
sala S13

przyciski
wysuwające szuflady

pulpit na album

stół interaktywny

[...] najstarszy z Radwańskich,
Zdzisław, który już był kawal chłopca,
mówił: „Anielska ciocia Marysia”.

Wspomnienie Andrzeja Flackiego

[...] the oldest son of Radwański,
Zdzisław, who was already a big lad,
used to say, 'angelic auntie Marysia'.

Andrzej Flacki's recollection

PROŚBA O WYOSTRZENIE TWARZY ZA POMOCĄ
ALGORYTMU HISTORIA, KOLORZACJA 2D, JĘZYK
RETUZE, SZTACHET (pogrubienie zakończenia jak na
podpisanej kopertce)

Dom rodzinny

Family house

W 1900 roku Konstanci Ostrowski wybudował
murawierski dom przy ul. Warszawskiej 4. W pobliżu
domu rozciągnął się ogród i łąki. Rodzina sprze-
dawała wyhodowane tu kalafior, cebulę i warzywa
w Ostrowie i Warszawie.

In 1900, Konstanci Ostrowski built a brick house
at 4 Warszawa Street. Gardens and orchards
stretched near the house. The family grew and sold
flowers, fruit and vegetables in Ostrow Mazowiecki
and Warsaw.

poroże

Przebieg choroby: ...
Wiek: ...
Anamneza: ...
Ważne badania: ...

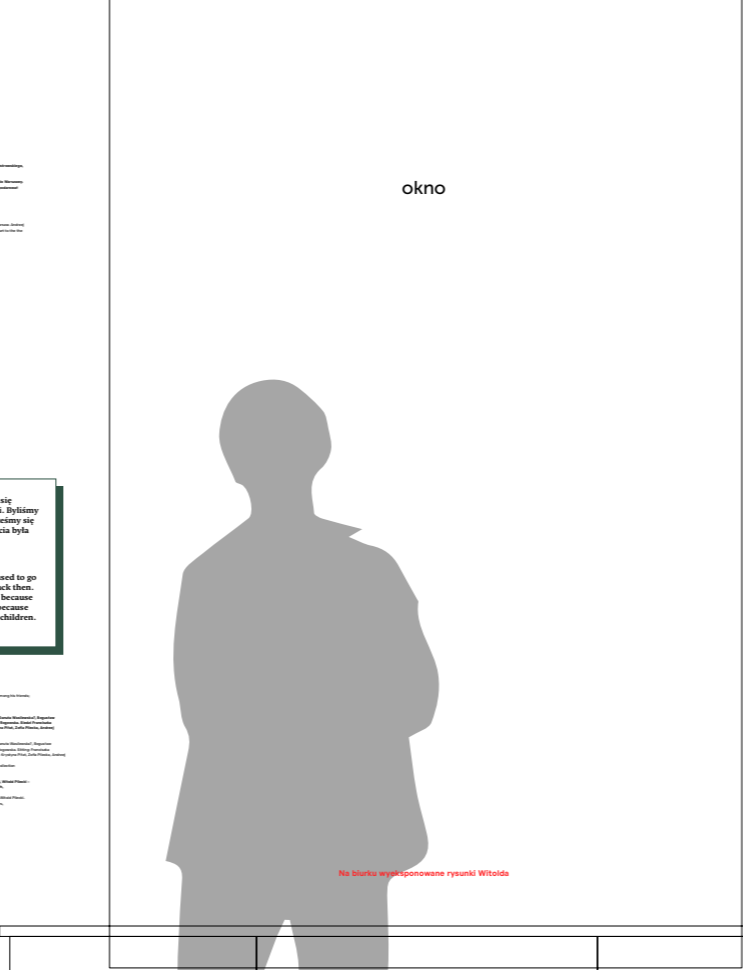

DO WYERYTRAKCJI OLEBKOSĆ CZĘŚCI DOLNEJ
KREDENSU I NADSTAWKI
W TEJ CZĘŚCI DOLNA MA 65 CM,
NADSTAWKA 15 CM

Pamiętam wakacje, bo myśmy tam co roku się zjawiali. My wtedy byliśmy małymi dziećmi. Byliśmy oczkiem w głowie po pierwsze dlatego, że śmimy się rzadko widzieć, a po drugie to w ogóle babcia była kochana dla wszystkich dzieci.

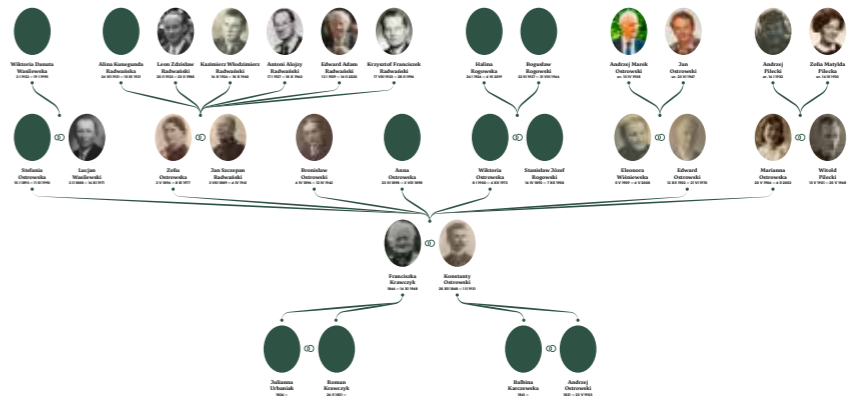
I remember summer holidays because we used to go there every year. We were small children back then. We were everyone's apple in the eye, firstly because we saw each other so rarely, and secondly because grandma was just a heart of gold for all the children.

1. ...
2. ...
3. ...
4. ...
5. ...
6. ...
7. ...
8. ...
9. ...
10. ...
11. ...
12. ...
13. ...
14. ...
15. ...
16. ...
17. ...
18. ...
19. ...
20. ...

okno

Na biurku wyeksponowane rysunki Witolda

Jak przyjeżdżaliśmy na święta i śpiewane były koledy, to obiadaliśmy wszystko i w pokoju środkowym z wyjściem na oranżerię, gdzie pod oknem stało biurko. [...] tam było wszystko obiadnięte przez młodzież, przez pięciu Radwalskich, dwoje Rogowskich, no i babcia królowała wśród nich.

When we visited for Christmas and we sang carols, we would sit everywhere and in the middle room with an exit to the orangery, where there was a desk by the window. [...] the room was filled with the young ones: five Radwalski brothers, two Rogowski siblings and grandma was a queen among them.

Życie w czasach terroru

Life in the time of terror

Jest dla mnie rzeczą obojętną, gdy mówicie, że wasi ludzie padają z głodu. Niech sobie giną, byle tylko ani jeden Niemiec nie umarł z głodu.

Herman Goering, 1942 rok

It is indifferent to me when you say that your people are dying of hunger. Let them die, if only not a single German dies of hunger.

Herman Goering, 1942

Okupacja niemiecka w Ostrowi Mazowieckiej

Miasteczko Ostrowi Mazowieckiej boleśnie odczuło wojnę. Zginęła lub uciekła prawie cała społeczność żydowska. Inwałdny niaczo w ramach Aufbaugliederung Befehlsgewaltigkeit (ABF) w skupion (Kriegs) podległości. Okupanci dokonywali licznych zbrodni, ładzi wywołano do obsady lub niewolniczej pracy. Przynajmniej dwukrotnie, a później blisko do obsady w Treblince powodowały wymiarzy terror w miasteczku Ostrowi Mazowieckiej.

W tej książce pokazujemy, jak dwa totalitarzy rozbiły ludność przez staciek wojenne, zniszczyły miasto i boleśnie dotknęły poszczególne rodziny - także rodziny Witoldów i Marii.

Na dzień lub dwa dni przed zajęciem Ostrowi Mazowieckiej przez radzieckie wojska, wyodrębniły rodzinny grupę (Kłosa Marysia Pilecka, jej dzieci Zonia i Jędrzek oraz Krzysio i Edward Radwański) ulica Staszica, kierując się do Babci (Krzysio i Edward Radwański). Z perspektywy ul. Staszica rozpozniel się widok na Stary Rynek z ratuszem potocznie. [...] Stanliśmy odpuścić. [...] W pewnym momencie w helmie głównej wieży ratuszowej wybuchły w powietrze pochodnie, obejmując nimi cały helm burzliwym ogniem.

Wojenne Ostrowi Mazowieckiej

Ostrow Mazowiecka during the German occupation

The inhabitants of Ostrow Mazowiecka suffered a lot during the war. Nearly the entire Jewish community either died or fled. The intelligentsia was being destroyed during Aufbaugliederung Befehlsgewaltigkeit (ABF) in the occupied (Kriegs) under ground resistance leadership. The occupiers committed numerous crimes, people were sent away to extermination camps or forced labour camps. Terror in the town increased due to its near-to border location and the proximity of the Treblinka extermination camp (part of Ostrow Mazowiecka was evaded).

In this book we present two totalitarian regimes destroyed the community which had been built for hundreds of years. How they destroyed the town and profoundly affected its families - also the families of Witold and Maria.

A day or two before Ostrow was taken over by the Soviet troops, our family (aunt Marysia Pilecka, her children Zonia and Jędrzek, as well as Krzysio and Edward Radwański) was walking along Staszica Street, towards Grandma Krzysio's place. [...] At Staszica Street there is a view over the Old Market with the town hall in the center. [...] We stopped in question. [...] Suddenly, the tall torches at the eaved roof of the town hall tower burst into flames, and the roaring fire consumed the entire roof.

Wojenne Ostrowi Mazowieckiej

Wojenne Ostrowi Mazowieckiej

Wojenne Ostrowi Mazowieckiej

Wojenne Ostrowi Mazowieckiej

Wojenne Ostrowi Mazowieckiej

Wojenne Ostrowi Mazowieckiej

Wojenne Ostrowi Mazowieckiej

Wojenne Ostrowi Mazowieckiej

Wojenne Ostrowi Mazowieckiej

Wojenne Ostrowi Mazowieckiej

Wojenne Ostrowi Mazowieckiej

Wojenne Ostrowi Mazowieckiej

Wojenne losy Marii i dzieci

Po wybuchu wojny i zajęcia wschodniej Polski przez ZSRR, Maria i Witolda uciekli przed. Prowadzą - żona oficera - grażka wywiedła. W kwietniu 1940 roku przedostała się do Ostrowi Mazowieckiej, wraz z dwójką siostrzy i kilkoma innymi dziećmi lat 12-14.

Pracowała w kłopotliwej przesłuchanej przez jej siostrę, Zofię. Po aresztowaniu Radwańskich i ich dwóch starszych synów podjęła opiekę nad młodszymi siostrzyczkami w mieszkaniu w centrum Ostrowi Mazowieckiej. Po inwazji Sowietów nie powzięła zażądanie domu przy Warszawskiej grozi NKWD.

Za okupacji matka prowadziła księgarnię. Opiekowała się nie tylko matką, ale także opiekowała się siostrami i siostrami, która aresztowani w Pawiaki, a z Pawiaka do Ravensbrück.

Witold po wojnie ukrywał się. Z Marią spotykał się co dwa tygodnie, gdy Zonia jego przyjeżdżała z Ostrowi Mazowieckiej po swojej matce dla księgarni. Za wojennej dzień wyjechał, że gdy czasem przyjeżdżała odwiedzić rodzinę, odwiedził ją w Krakowie.

Wojenne Ostrowi Mazowieckiej

Wojenne Ostrowi Mazowieckiej

Wojenne Ostrowi Mazowieckiej

Wojenne Ostrowi Mazowieckiej

Wojenne Ostrowi Mazowieckiej

Wartime fate of Maria and the children

After the Second World War broke out and eastern Poland was occupied by the Soviet Union, Maria and Witold were separated by the new border. Maria - the wife of an officer - was threatened with deportation. In April 1940 she reached Ostrow Mazowiecka. Together with her children she spent the next two years of her life there.

She worked at the bookshop run by her sister, Zofia. After Radwańskis together with their two older sons were arrested, Maria took care of her younger nephews at a flat in the centre of Ostrow Mazowiecka. After the Soviet invasion she protected the house at Warszawska Street against being taken over by the NKVD.

During the occupation Maria ran a bookshop. Not only did she take care of us, but also the sons of her sister who was imprisoned in Pawlak, and later taken to Ravensbrück.

After the war, Witold was in hiding. He would meet with Maria every fortnight, when his wife arrived from Ostrow Mazowiecka for supplies for the bookshop. According to their children's recollections Witold, when he sometimes allowed to visit the family, would pretend he was their cousin.

Wojenne Ostrowi Mazowieckiej

Wojenne Ostrowi Mazowieckiej

Wojenne Ostrowi Mazowieckiej

Wojenne Ostrowi Mazowieckiej

Wojenne Ostrowi Mazowieckiej

Wojenne Ostrowi Mazowieckiej

[...] ostatni raz pamiętam [...] był samotny, zamknął się w salonie, tam, gdzie był fortepian, i grał sobie „Monte Carlo” opiewając, bo zawsze od tego zaczynał. Naci nie miał, nuty sobie pisał na papierosinicy cyferkami.

Wojenne Ostrowi Mazowieckiej

[...] I remember the last time [...] he was lonely, he locked himself in the living room where the piano was, and played „Monte Carlo” for himself, of course, he would always start from this piece. He didn't know how to read notes, he would write notes six numbers on a cigarette pack.

Wojenne Ostrowi Mazowieckiej

Ody aresztowano Witolda, Maria przygotowała do Warszawy z Ostrowi Mazowieckiej na kółku rozpraw i przyjechała pociąg. Ostatnia paczka w maju 1948 roku została odsana z informacją, że wyjechał.

Mama wyla mi w głowę, że ojciec jest na Syberii, bo jak dawala mi do wyczerpania na Rakowieckiej ostatnią paczkę, to powiedziała: „Wyjechał” i nie przyjeździł tej paczki. Więc tłumaczyła sobie, że go stamtąd gdzieś zabrali.

Wojenne Ostrowi Mazowieckiej

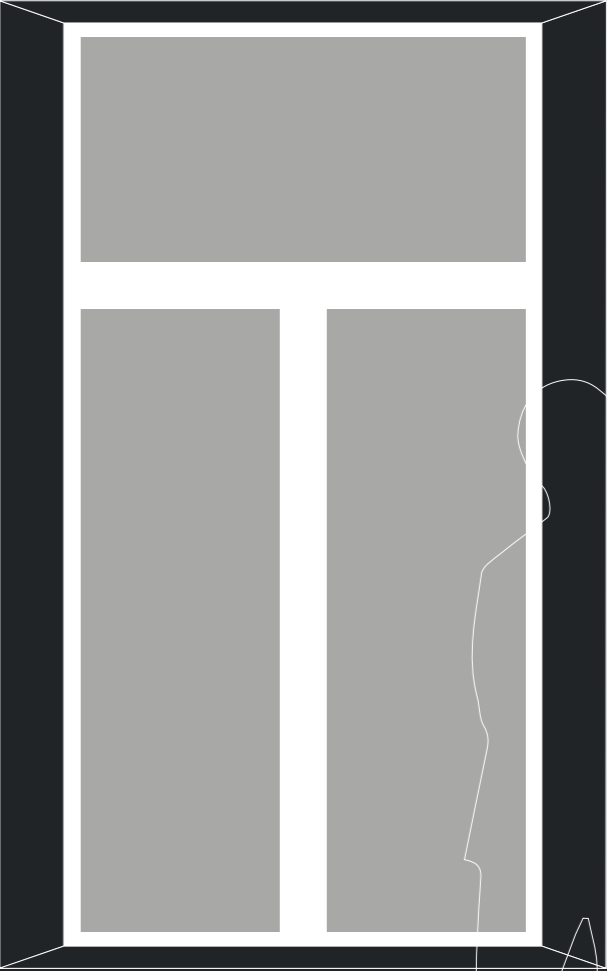

Wojenne Ostrowi Mazowieckiej

When Witold was arrested, Maria would come to Warsaw from Ostrow Mazowiecka for the next train and bring packages. The last package in May 1948 was returned with information that Witold had left the city.

Mum got the idea that father is in Siberia into my head - when she had brought the last package to the Rakowiecka prison, they told her 'He left'. And they did not take the package. So she explained it herself that he must have been taken somewhere else.

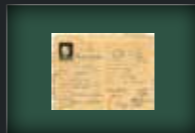
Wojenne Ostrowi Mazowieckiej

Zniszczenie Sukurcze

W wyniku ustaleń mozarstw Polska utraciła Kresy. Mieszkańcy Sukurcz zostali zmuszeni do opuszczenia domu, w którym rodzice mieszkali od wieków.

Ojciec Andrzeja Płackiego po upadku komunizmu, w 1992 roku rozpoczął odnowienie domu swego dziadostwa w jego miejscu znalazł tylko miedziak, zardzewiałą brzoźę i kamień.

Mapa z ustaleń mozarstw, 1921 r. Wykaz ziem, które zostały przekazane Polsce w ramach umowy o granicach państwa. Sukurcze zostało przekazane Polsce.

Andrzej Płacki, żołnierz Armii Krajowej, dowódca 1. kompanii 7. batalionu 77. Pułku Piechoty Obrony Nowogrodzkiej, zmarł po dłuższej chorobie w Koszalinie, pochowany w Poznaniu 1981 r.

Kamień, który służył jako znak graniczny. Został on odnaleziony w miejscu, gdzie znajdował się dom dziadostwa Andrzeja Płackiego.

POSTULAMT
wsk. 100 cm
średnica 20 cm
głębokość 12 cm

POSTULAMT
wsk. 100 cm
średnica 20 cm
głębokość 12 cm

POSTULAMT
wsk. 100 cm
średnica 20 cm
głębokość 12 cm

POSTULAMT
wsk. 100 cm
średnica 20 cm
głębokość 12 cm

POSTULAMT
wsk. 100 cm
średnica 20 cm
głębokość 12 cm

POSTULAMT
wsk. 100 cm
średnica 20 cm
głębokość 12 cm

POSTULAMT
wsk. 100 cm
średnica 20 cm
głębokość 12 cm

POSTULAMT
wsk. 100 cm
średnica 20 cm
głębokość 12 cm

POSTULAMT
wsk. 100 cm
średnica 20 cm
głębokość 12 cm

Ziemia, na których żyli nasi dziadkowie i pradziadkowie, miały stać się dla nas obce. [...] Nie pozostało śladu z pałacykowego dworu, ani lip przestarych, wydartych ziemi. Wszystko wyglądało buldożerami, rażono, zasiano trawą i zbożem.

The lands of our grandparents and great-grandparents were bound to become strange to us [...] No trace of the antique manor was left, neither of ancient lindens torn from the ground. Bulldozers destroyed everything, the ground was ploughed, grass and crops were sown.

Jerry - żołnierz frontu, czynny konspirator AK, dowódca III KOMP w Batalionie PAŁA 77. Pułku Piechoty Obrony Nowogrodzkiej, zmarł po dłuższej chorobie w Koszalinie, pochowany w Poznaniu 1981 r.

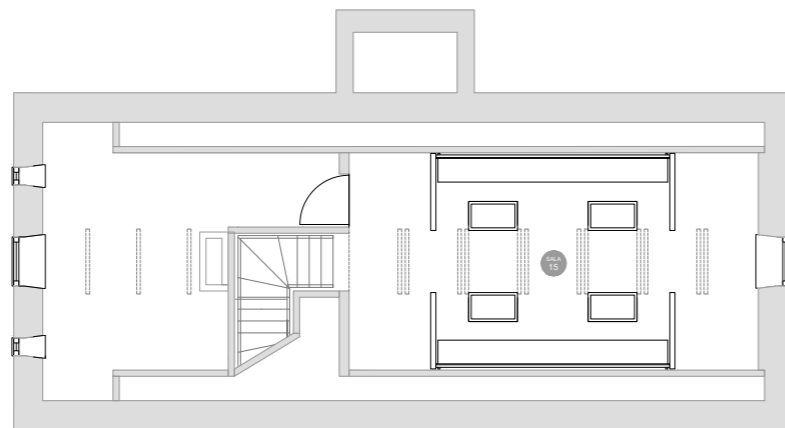
Jerry - a frontline soldier, an active conspirator of the Home Army. The commander of the 3rd Company of the 7th Battalion of the 77th Infantry Regiment of the Nowogrodek District. he died after a disease in Koszalin, buried in Poznań in 1981.

STRASZONA ZDĘCIAŁEK POZYCZĄ

Projekt aranżacji

sala S15

W tym wariantcie w poddaszu wydzielona jest przestrzeń do oglądania filmów na pulpitych nawiązujących do pulpitych szkolnych. Salę otwiera ścianka ze wstępem i zdjęciem Marii.

pulpit z ekranem